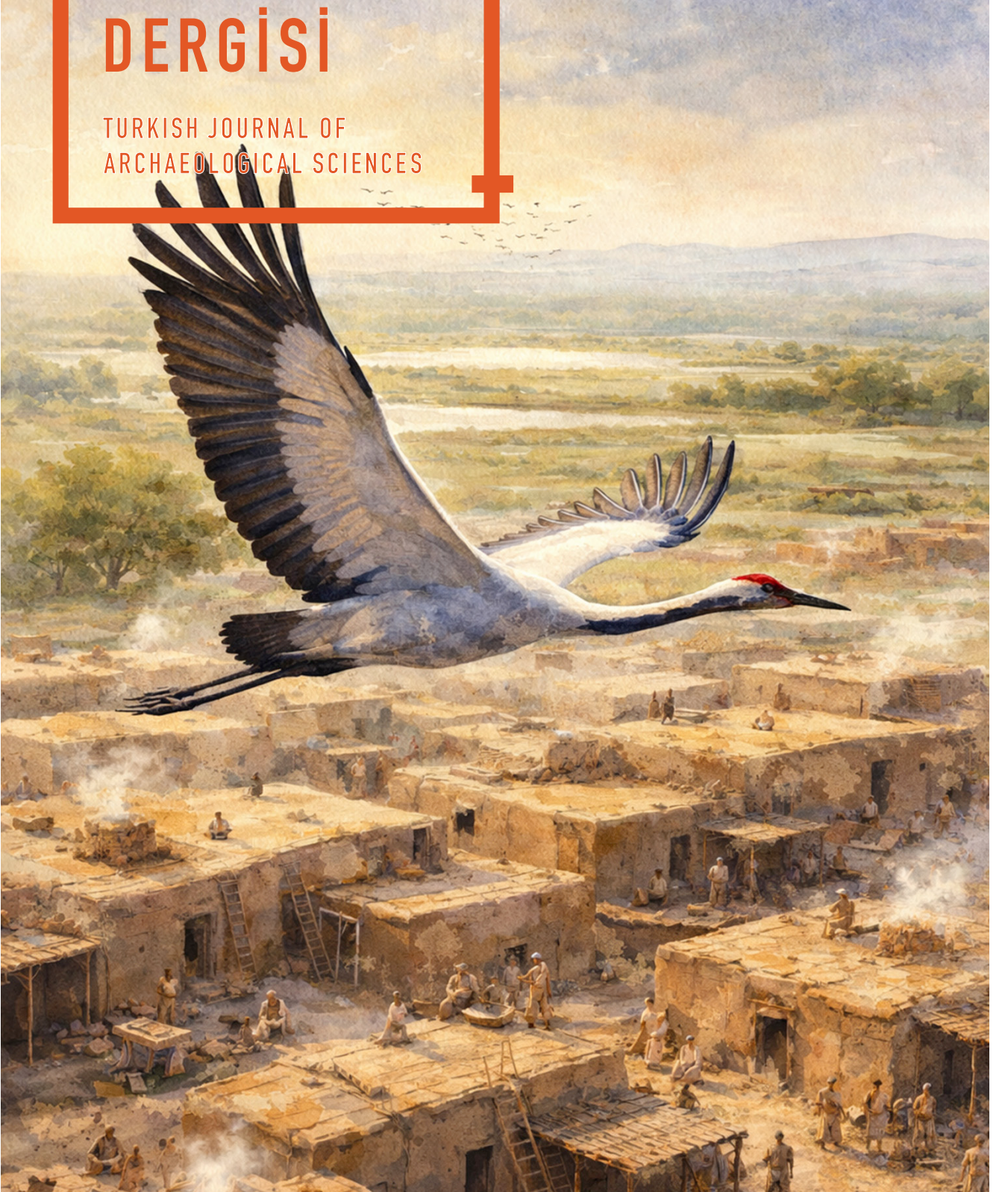

ARKEOLOJİ BİLİMLERİ DERGİSİ

TURKISH JOURNAL OF
ARCHAEOLOGICAL SCIENCES

2026

ISSN 2822-2164

Arkeoloji Bilimleri Dergisi, yüksek akademik ve etik yayıncılık standartlarını benimseyen, uluslararası hakemli bir akademik dergidir ve TÜBİTAK-ULAKBİM TR Dizin’de taranmaktadır.
The Turkish Journal of Archaeological Sciences is an international peer-reviewed publication and is indexed in the TÜBİTAK–ULAKBİM TR Index.

ISSN 2822-2164

Editörler / Editors

Güneş Duru Mimar Sinan Fine Arts University, Türkiye

Mihriban Özbaşaran

Yardımcı Editörler / Associate Editors

Brenna Hassett University of Central Lancashire, UK

Melis Uzdurum University of Helsinki, Finland

Sera Yelözer Kılıç Kadir Has University, Türkiye

Fatma Kalkan Koç University, Türkiye

Dil Editörleri / Language Editors

Brenna Hassett (İngilizce / English), University of Central Lancashire, UK

Tuğçe Atalay (Türkçe / Turkish), İstanbul University, Türkiye

Sorumlu Yazı işleri Müdürü / Publishing Manager

Varlık İndere

AYRIBASIM / OFFPRINT

Yapım / Production

Zero Prodüksiyon Kitap-Yayın-Dağıtım San. Ltd. Şti.
Abdullah Sokak, No: 17, Taksim / Beyoğlu 34433 İstanbul - Türkiye
Tel: +90 (212) 244 7521 Fax: +90 (212) 244 3209

E.mail: info@zerobooksonline.com

www.zerobooksonline.com

Tasarım / Design

Adnan Elmasoğlu

Uygulama / Layout Design

Hülya Tokmak

Kapak Fotoğrafı / Cover Photo

Güneş Duru, Yapay zeka üretimi görsel / AI-generated image

Danışma Kurulu / Advisory Board

- Eşref Abay** Ege University, Türkiye
Murat Akar Hatay Mustafa Kemal University, Türkiye
Benjamin S. Arbuckle University of North Carolina, USA
Levent Atıcı University of Nevada, USA
Meriç Bakiler Mimar Sinan Fine Arts University, Türkiye
Anna Belfer-Cohen Hebrew University, Israel
Marion Benz State Department of Archaeology, Switzerland
Rozalia Christidou CNRS, France
Çiler Çilingiroğlu Ege University, Türkiye
Nüzhet Dalfes Istanbul Technical University (emeritus), Türkiye
Caroline Douché University of Oxford, UK
Burçin Erdoğan Akdeniz University, Türkiye
Nigel Goring-Morris Hebrew University, Israel
Metin Kartal Ankara University, Türkiye
Nurcan Kayacan Istanbul University, Türkiye
Moritz Kinzel German Archaeological Institute, Türkiye
Elif Koparal Mimar Sinan Fine Arts University, Türkiye
Susan M. Mentzer University of Tübingen, Germany
Natalie Munro University of Connecticut, USA
Rana Özbal Koç University, Türkiye
Mehmet Somel Middle East Technical University, Türkiye
Mary Stiner University of Arizona (emeritus), USA
Georgia Tsartsidou Ephorate of Palaeoanthropology - Speleology, Greece

İçindekiler / Contents

VI Editörlerden

VII Note from the editors

Araştırma makalesi / Research article

1 Berkay Dinçer

Rastgele Sistematik Örneklemeye ile Paleolitik Buluntu Yerleri
Tespit Edilebilir mi? Batı Afyonkarahisar Paleolitik Çağ Yüzey Araştırması

24 Marta Lorenzon, Paula Gheorghide, Samuel Reinikainen,
Tia Sager, Hussein Al-Sababha, Maher Tarboush,
Antti Lahelma

Digitalizing Materialities: Integrating 3D Documentation at Tall Ya'moun
and Tall al-Assara

42 Ramazan Parmaksız, Beatrice Demarchi, Lisa Yeomans
Birds Through Time in Türkiye: Morphological and Proteomic Approaches
to Archaeological Avifauna

69 Tuba Özçam, Hatice Gönül Yalçın
Derekutuğun Madenci Yerleşiminde Bulunan Hellenistik Dönem
Kalıp Yapımı Kâseler

94 Ahmet Rüstem Ekici, Hakan Sorar
Görünmeyeni Görmek: Artırılmış Gerçeklik ve Arkeolojik Bilginin
Ontolojik Dönüşümü Üzerine Eleştirel Bir Analiz

106	Dorukhan Arslan, Ece Ünal, Pınar Ersoy GlyphTrack: Orman Örtüsü Altında Jeoglif İlişkili Anomalilerin Tespiti İçin Bütünleşik Bir İş Akışı
124	Amaç & Kapsam
125	Aims & Scope
126	Makale Değerlendirme Politikası (Çift Taraflı Kör Hakemlik) ve Yayın Süreci
130	Article Evaluation Policy (Double-Blind Peer Review) and Publication Process
133	Arkeoloji Bilimleri Dergisi Yayın Etiği ve Yayın Politikası
136	Turkish Journal of Archaeological Sciences Publication Ethics and Policies
139	Makale Gönderimi ve Yazım Kılavuzu
142	Article Submission and Author Guidelines

Editörlerden

Elinizdeki altıncı sayımızla herkese yeniden merhaba. Arkeoloji Bilimleri Dergisi'nin TR Dizin kapsamına kabul edilmiş olması, altı yıldır süren emeklerimizin görünürlük kazanması açısından bizler için sevindirici bir gelişme. Bu süreci, başından beri sürdürmeye çalıştığımız ortak üretim anlayışının doğal bir sonucu olarak görüyoruz.

Bu sayı, dördüncü sayıda aldığımız bazı editoryal kararların devamı niteliğinde, kapsamı görece daha geniş bir içerikle hazırlandı. Teknolojik yenilikler, kuramsal ve metodolojik tartışmalar ile arkeolojinin farklı disiplinlerle kurduğu temaslar; günümüz arkeoloji çalışmalarının çeşitliliğini yansıtan örnekler olarak dergide bir araya geliyor. Dergimiz, belirli bir kuruma, yaklaşıma ya da düşünce hattına bağlı kalmaksızın; farklı ölçeklerde ve farklı bakış açılarıyla üretilmiş çalışmaları bir arada sunmayı amaçlıyor. Bu çeşitliliğin, arkeoloji bilimleri için besleyici ve geliştirici olduğuna inanıyoruz.

Altıncı sayımızın da bu açık ve paylaşımcı çerçeveye katkı sunmasını diliyoruz; emeği geçen tüm yazarlarımıza, hakemlerimize ve okurlarımıza teşekkür ediyoruz.

Herkese iyi okumalar.

Note from the editors

We are pleased to once again address our readers with the publication of our sixth issue. The inclusion of the Turkish Journal of Archaeological Sciences in the TR Index constitutes a significant and gratifying development, rendering visible the sustained efforts of the past six years. We regard this achievement as a natural outcome of the collective and collaborative scholarly ethos that has guided the journal since its inception.

This issue has been prepared with a comparatively broader scope, in continuity with certain editorial decisions adopted in the fourth issue. Contributions addressing technological innovations, theoretical and methodological debates, and the intersections established between archaeology and other disciplines are brought together here as reflections of the diversity and dynamism characterizing contemporary archaeological research. Without aligning itself with any particular institution, theoretical framework, or intellectual orientation, the journal seeks to provide a platform from diverse perspectives. We maintain that such plurality constitutes a productive and generative ground for the advancement of archaeological sciences.

We hope that this sixth issue will further contribute to this open and dialogical framework. We extend our sincere thanks to all contributing authors, reviewers, and readers for their valuable support and engagement.

Enjoy your reading!

Rastgele SistematiK ÖrneklemE ile Paleolitik Buluntu Yerleri Tespit Edilebilir mi? Batı Afyonkarahisar Paleolitik Çağ Yüzey Araştırması

Berkay Dinçer^a

Özet

Batı Afyonkarahisar Paleolitik Çağ Yüzey Araştırması, dört arazi sezonu boyunca rastgele sistematiK örneklem yöntemi uygulanarak gerçekleştirilmiştir. 10 km aralıklarla 73 gözlem noktası belirlenmiştir. 25 noktada arkeolojik buluntulara ulaşılmıştır; bunların 11'i Paleolitik Çağ'a tarihlenmektedir. Yöntemin temel amacı, tüm ülkeye uyarlanabilirliği test etmek için geniş alanları sistematiK olarak araştırmaktır. Bu yöntem, ölçeklenebilirliği ve pozitif bulguların yanı sıra "yokluk verisi" oluşturma yeteneği nedeniyle özellikle önemlidir. Ancak, arazi çalışması sınırlamaları ortaya çıkarmıştır: 73 noktanın 22'sine ulaşamamıştır ve planlanan yürüme güzergâhları tam olarak uygulanamamıştır. Arkeolojik açıdan, çalışma Batı Afyonkarahisar'da Alt ve Orta Paleolitik teknolojileri ortaya çıkarmış, bu teknolojilerin yerel hammadde mevcudiyetine bağlı olarak nasıl çeşitlendiğini göstermiştir. Önemli bir bulgu olarak, bir yerleşim yeri arkeometrik yöntemlerle 119.600±17.900 yıl öncesine tarihlendirilmiştir. Kimi kısıtlamalara rağmen çalışma, önyargısız ve hızlandırılmış bir bölgesel Paleolitik envanterin oluşturulmasının mümkün olduğunu göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Paleolitik, yüzey araştırması yöntemi, yontmataş, Afyonkarahisar, rastgele sistematiK örneklem

Abstract

The West Afyonkarahisar Palaeolithic Survey was conducted using a random systematic sampling method across four field seasons, during which 73 observation points were identified at 10 km intervals. Archaeological remains were revealed at 25 locations, 11 of which date back

^a İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Antropoloji Bölümü, Laleli, Fatih, İstanbul.
berkay.dincer@istanbul.edu.tr ; <https://orcid.org/0000-0001-8240-5973>

Makale gönderim tarihi: 9 Ekim 2025; Makale kabul tarihi: 13 Aralık 2025

to the Palaeolithic Age. The primary goal of this method was to systematically investigate large areas in order to test its suitability for application across the entire country. The method is particularly significant due to its scalability and its ability to generate “absence data” alongside positive finds. However, fieldwork revealed certain limitations: 22 of the 73 points could not be reached, and the planned walking routes were not fully implemented. Archaeologically, the study identified Lower and Middle Palaeolithic technologies in western Afyonkarahisar, demonstrating that these technologies varied according to the availability of local raw materials. Notably, one site was archaeometrically dated to 119.600 ± 17.900 years ago. Despite these constraints, the study demonstrated that an unbiased and accelerated regional Palaeolithic inventory is feasible.

Keywords: Palaeolithic, survey methodology, lithics, Afyonkarahisar, random systematic sampling

Giriş

Açıkhava Paleolitik Çağ buluntu yerleri genellikle uzaktan fark edilmeyecek niteliktedir. Bunların tespiti genellikle yürünerek yüzey araştırması yapılması ile mümkün olabilir. Bu açıdan Paleolitik buluntu yerlerinin az bilindiği veya hiç bilinmediği alanlarda yeni bir araştırmaya başlamak bazen Paleolitik Çağ’a dair hiçbir şey bulunamaması riskini de barındırır. Yürünerek yüzey araştırması yapılması zorunluluğu eğer Paleolitik açısından verimsiz bir alana denk gelirse zaman kaybına neden olabilir.

Kimi yüzey araştırmalarında yer bilimlerinin yöntemleri kullanılarak Paleolitik Çağ’dan beri aşınmadan veya örtünmeden kalmış jeomorfolojik birimlere yönelik çalışmalar yapılarak bu zaman kayıplarının önüne geçilebilmiştir (Minzoni-Déroche, 1987; Sanlaville, 1979). Yüzeylerin açığa çıkma yaşları da Paleolitik buluntular için bir *terminus post quem* elde edilmesini sağlamaktadır. Bu tür bir yüzey araştırmasının dezavantajı ise her ne kadar araştırılacak alan daraltılmış olsa da yine de bu alanlarda Paleolitik buluntular olmayabileceği ve böylelikle de yine yürünerek ayrıntılı araştırma yapılmasının zorunlu olmasıdır.

Her durumda bu yöntemin standart ve sistemantik bir arayıştan çok bir şeyleri tespit etmeye yönelmiş olması söz konusudur. Yüzey araştırmalarının sistemantik olarak yapılmasına yönelik pek çok çalışma yapılmıştır (Given vd., 1999; Koparal, 2018). Genellikle belirli coğrafi birimlerin hedeflendiği alanlarda gerçekleştirilen bu çalışmaların daha geniş alanlarda uygulanması da haliyle daha fazla zaman gerektirmektedir.

Paleolitik Çağ hakkında en az bilgiye sahip olunan ülkelerden bir tanesi Türkiye’dir (Arsebük, 1998; Dinçer, 2019; Kuhn, 2002). Son 15-20 yılda doğrudan Paleolitik Çağ’a yönelik yüzey araştırmalarının sayısı artmış olsa da (Aydın vd., 2025a, 2025b; Baykara vd., 2019; Bulut vd., 2023; Çilingiroğlu vd., 2016; Dinçer, 2010; Dinçer & Karahan, 2020; Dinçer vd., 2020; Dinçer vd., 2021; Erbil, 2018; Fındık vd., 2022; Kartal vd., 2021; Kodaş, 2025; Kuhn vd.,

2015; Özçelik vd., 2017; Özer vd., 2018; Sağır vd., 2020; Şahin, 2020; Taşkiran & Kartal, 2001; Yaman, 2020) ve bütün bu araştırmalarla ilgili yayınlarda bunların “sistemantik” taramalar olduğu vurgulansa da aslında tüm bu çalışmalarda Paleolitik Çağ buluntularının ortaya çıkarılmış olduğu yerlerden söz edilmektedir. Neredeyse hiçbir araştırma raporunda bulguların/ buluntuların olmadığı yerlerden söz edilmemektedir. Elbette son 15 yılda Türkiye’de ondan önceki tüm zamanlarda tespit edilenden daha fazla sayıda Paleolitik buluntu yeri ortaya çıkarılmış ve bunların yayımlanmış olması olumludur.

Günümüz Paleolitik Çağ bilimi her ne kadar buluşlara odaklanmış olsa da bilimin doğası bulmaktan çok aramakla ilgilidir ve bir bulgu tespit edilememişse Türkiye’de Paleolitik araştırmaların nerelerde yapıldığı ve nerelerin taranmış olduğu bilinmemektedir. Ülkenin büyüklüğü, verinin eksikliği, yol, baraj gibi yapılaşma işleri ve yasadışı definçilik gibi tahrip eden etkenler ile birlikte değerlendirildiğinde Paleolitik araştırmanın ne kadar acil olduğu anlaşılabilir. Bu nedenle geniş bölgelerin Paleolitik Çağ bulgularına jeolojik, jeomorfolojik vb. ön yargıları göz ardı ederek objektif bir şekilde ulaşılması önem arz etmektedir. Bu nedenle rastgele sistemantik bir örneklem elde edilmesine dayanan yeni bir Paleolitik Çağ yüzey araştırması yöntemi ortaya atılmış, 2022-2025 yıllarında Afyonkarahisar ilinin batısındaki ilçelerde dört araştırma sezonu boyunca bu yöntemin geçerliliği, eksiklikleri ve avantajları sınanmıştır. Böylelikle bu yöntemin tüm Türkiye’yi kapsayabilecek bir araştırmanın yöntemi olup olamayacağı da kısmen anlaşılmıştır.

Yöntem

Türkiye’de yüzey araştırması izinleri genellikle il veya ilçe idari birimlerine göre verilmektedir. İl, bölge veya ülke ölçeğinde büyük alanların Paleolitik Çağ açısından araştırılması öncelikle alanın büyüklüğü nedeniyle oldukça zordur (Dinçer, 2022; Kantman, 1969). Örneğin Afyonkarahisar ili yaklaşık 14.000 kilometrekarelik bir alanı kaplamaktadır ve bu alanın yürünerek araştırılması hedeflendiğinde bu, yüzlerce yıl alacaktır. Dolayısıyla yüzey araştırma yöntemi olarak ne seçilirse seçilsin burada bir örneklem seçilimi gerekmektedir.

Günümüzde Paleolitik buluntu yerlerinin tespit edilmesinde öne çıkan bazı yaklaşımlar arasında en önemlileri uygunluk analizleridir. Örneğin volkanik araziler, fay hatları ve termal kaynaklar (Tsakanikou vd., 2025) veya eğim, yükseklik, bakı vb. faktörler (Diaz-Rodriguez vd., 2023) gibi pek çok bileşenin araziye çıkmadan değerlendirilmesi mümkün olmaktadır. Arazinin uygunluğu yanında bir de önemli bir durum olarak bulunabilirlik değerlendirilmelidir. Bulunabilirlik ise Paleolitik kalıntıların var olmasına uygun olan bir yere bugün ulaşıp ulaşılamayacağıdır (Kiraz, 2025). Söz konusu çalışmalar Afyonkarahisar özelinde gerçekleştirilmemiş oldukları için mevcut bir veri bulunmamaktadır. Bu tür modellemelerin araziye çıkılmadan sağlamlasını yapmak güçtür. Ayrıca öngörü içeren söz konusu bu modellerin geçerliliği özellikle farklı coğrafi

bağlamlarda yeterince sınanmamıştır. Bu modellerdeki temel sınırlayıcılardan biri de bunların bilinen Paleolitik buluntu yerlerine ait arazi verilerinden yola çıkmasıdır.

Ülkenin coğrafi olarak sistemantik bir şekilde arkeolojik araştırmalarda bölgelere ayrılması için bir yöntem bulunmaktadır. Bu yönetime göre, Türkiye’den geçen enlem ve boylamlar 15 dakikalık aralıklarla bölünmüş, boylamlar batıdan doğuya 1’den 76’ya kadar sayılarla, enlemler ise her bir kenarı 15 derece uzunluğunda olan ve AA’dan ZZ’ye kadar alfabetik harflerle adlandırılan dörtgenlere ayrılmıştır. Bu şekilde oluşturulan ızgara, her bölgenin H2, R61 gibi isimlere sahip olmasını ve bu alanlardaki arkeolojik buluntuların tespit sırasına göre R61/3 gibi numaralandırılmasını sağlayarak her alana benzersiz bir kod verilmesini mümkün kılmıştır (Benedict, 1980). Ancak bu, sistemantik bir örneklem seçiminden çok ülkenin birimlere ayrılmasına yöneliktir.

Küçük Paleolitik alanlara yönelik sistemantik örneklemeye için uzun yıllardır *dog-leash* (“köpek tasması”) yöntemi kullanılmaktadır. Buna göre eşit aralıklarla tespit edilmiş noktalarda gözlem ve buluntu sayımı yapılmaktadır. Türkiye’de de bu yöntem Paleolitik buluntu yerlerinde başarıyla uygulanmıştır (Baykara vd., 2018; Çilingiroğlu vd., 2018; Roosevelt vd., 2019). Bu yöntemle sistemantik olarak veri elde etmek mümkün olsa da bu yöntem bugüne dek sadece sınırları belirli yerlerde uygulanmıştır. Ayrıca yöntem buluntu yerlerinin tespit edilmesinde değil, tespit edilmiş buluntu yerlerinin analiz edilmesinde kullanılmıştır. Bu yöntem buluntu olmayan yerlerde kullanılmamıştır.

Batı Afyonkarahisar Paleolitik Çağ Yüzey Araştırması, arazinin sistemantik olarak eşit aralıklarla bölünmesinde Benedict’in (1980) tanımladığı yöntemden esinlenmiştir. Birbirinden eşit aralıklarla ayrılmış noktalarda gözlem yöntemi olarak *dog-leash* yönteminden faydalanılmıştır. *Dog-leash* yöntemindeki gibi bir daire çizilerek içindeki her şeyin sayılabilmesi söz konusu olduğunda ise aşağıda ayrıntılı biçimde açıklanacağı üzere yaygın yaya yüzey araştırması yöntemine geri dönmüştür.

Yöntemin esası rastgele sistemantik örneklemeye araziye uygulanmasıdır (Dinçer vd., 2023, 2024, 2025). Metrik sistemle uyumlu olması nedeniyle, UTM koordinat sistemi kullanılarak her 10 kilometrede bir gözlem noktaları oluşturulmuştur (Tablo 1). Bu noktaların başlangıcı Afyonkarahisar ilinin tamamını kapsayabilmesi için UTM koordinat sisteminde sonunda binlik tam sayılar olan 35S 730000D 4190000K noktasında yer almaktadır. Burası Denizli’nin Bozkurt ilçesindedir. Araştırma alanının güneybatısında yer alan bu noktadan başlanarak kuş uçuşu her 10 kilometrede bir sistemantik olarak noktalar oluşturulmuştur (Şekil 1 ve 2).

Tablo 1: Batı Afyonkarahisar Paleolitik Çağ Yüzey Araştırması Gözlem Noktaları

Gözlem Noktası	Koordinat	Ulaşıldı/ Ulaşılamadı	Arkeolojik Malzeme Tipi	Olası Dönem	Yontmataş Sayısı
A02	37.54.57 K 29.43.48 D	✓	Yok	-	-
B01	37.49.23 K 29.50.25 D	X	-	-	-
B02	37.54.47 K 29.50.37 D	✓	Seramik, yonga	Roma Dönemi, Osmanlı/ Cumhuriyet	1
B03	38.00.11 K 29.50.50 D	✓	Seramik	Roma Dönemi veya sonrası	-
B09	38.32.35 K 29.52.06 D	X*	-	-	-
C01	37.49.13 K 29.57.13 D	X*	-	-	-
C02	37.54.37 K 29.57.26 D	✓	Seramik	Roma Dönemi	-
C03	38.00.01 K 29.57.39 D	✓	Yok	-	-
C04	38.05.25 K 29.57.52 D	✓	Döven taşı, seramik	Osmanlı/Cumhuriyet	3
D01	37.49.13 K 30.02.46 D	X	-	-	-
D02	37.54.37 K 30.02.33 D	✓	Yok	-	-
D03	38.00.01 K 30.02.20 D	✓	Yok	-	-
D04	38.05.25 K 30.02.07 D	✓	Yok	-	-
D05	38.10.49 K 30.01.53 D	✓	Döven taşı, seramik	Osmanlı/Cumhuriyet	1
D07	38.21.37 K 30.01.27 D	✓	Yok	-	-
D08	38.27.01 K 30.01.14 D	✓	Yok	-	-
D09	38.32.25 K 30.01.00 D	X	-	-	-
D10	38.37.49 K 30.00.47 D	X*	El baltaları, yonga ve çekirdekler	Alt Paleolitik	130
D11	38.43.13 K 30.00.33 D	X*	Yok	-	-
E03	38.00.11 K 30.09.09 D	✓	Yok	-	-

Gözlem Noktası	Koordinat	Ulaşıldı/ Ulaşılamadı	Arkeolojik Malzeme Tipi	Olası Dönem	Yontmataş Sayısı
E04	38.05.35 K 30.08.57 D	✓	Yok	-	-
E05	38.10.59 K 30.08.44 D	X	-	-	-
E06	38.16.23 K 30.08.31 D	✓	Yok	-	-
E07	38.21.47 K 30.08.19 D	X	-	-	-
E08	38.27.11 K 30.08.06 D	✓	Yok	-	-
E09	38.32.35 K 30.07.53 D	✓	Seramik	Roma Dönemi (?)	-
E10	38.37.59 K 30.07.40 D	X*	Çaytaşı	Belirsiz	1
E11	38.43.39 K 30.07.45 D	X*	Yok	-	-
E11-1 (Çayhisar)	38.44.18 K 30.11.20 D	✓	Yongalar, satır	Orta Paleolitik	9
E12	38.48.79 K 30.07.24 D	✓	Levallois ürün ve çekirdekler, yongalar	Orta Paleolitik	194
F04	38.05.45 K 30.15.47 D	✓	Seramik	Belirsiz	-
F05	38.11.09 K 30.15.35 D	✓	Seramik, yonga	Belirsiz	1
F06	38.16.33 K 30.15.22 D	X*	Yok	-	-
F07	38.21.57 K 30.15.10 D	✓	Seramik	İlk Tunç Çağı veya sonrası	3
F08	38.27.21 K 30.14.58 D	✓	Yok	-	-
F08-1 (Selçik1)	38.26.52 K 30.17.31 D	✓	Yonga, çekirdekler	Orta Paleolitik	27
F08-2 (Selçik2)	38.25.32 K 30.17.43 D	✓	Yonga, çekirdekler	Orta Paleolitik	107
F08-3 (Kargın)	38.25.10 K 30.19.01 D	✓	Yonga, çekirdekler	Orta Paleolitik	26
F09	38.32.45 K 30.14.46 D	✓	Yok	-	-
F10	38.38.09 K 30.14.33 D	X*	Yonga	Belirsiz	1

Gözlem Noktası	Koordinat	Ulaşıldı/ Ulaşılamadı	Arkeolojik Malzeme Tipi	Olası Dönem	Yontmataş Sayısı
F11	38.43.56 K 30.14.35 D	✓	Yonga	Belirsiz	11
F12	38.48.96 K 30.14.14 D	✓	Yonga, çekirdekler	Orta Paleolitik	20
F13	38.54.36 K 30.13.93 D	✓	Yonga	Belirsiz	1
G04	38.05.54 K 30.22.37 D	X*	Yok	-	-
G05	38.11.18 K 30.22.25 D	✓	Yok	-	-
G06	38.16.43 K 30.22.14 D	✓	Yok	-	-
G07	38.22.07 K 30.22.02 D	X	-	-	-
G08	38.27.31 K 30.21.50 D	X	-	-	-
G09	38.32.55 K 30.21.38 D	X	-	-	-
G10	38.38.32 K 30.21.44 D	✓	Yok	-	-
G11	38.43.72 K 30.21.24 D	✓	Yok	-	-
G12	38.49.12 K 30.21.04 D	✓	Levallois ürün ve çekirdekler, yongalar	Orta Paleolitik	174
G13	38.54.52 K 30.20.84 D	✓	Levallois yonga, mikro kıyıcı	Orta Paleolitik	2
H05	38.11.27 K 30.29.16 D	X	-	-	-
H06	38.16.52 K 30.29.05 D	✓	Yok	-	-
H07	38.22.16 K 30.28.54 D	X	-	-	-
H08	38.27.67 K 30.28.71 D	X	-	-	-
H09	38.33.07 K 30.28.52 D	✓	Yonga, çekirdekler	Belirsiz	110
H10	38.38.47 K 30.28.33 D	✓	Yok	-	-
H11	38.43.87 K 30.28.14 D	✓	Yonga, döven taşı	Belirsiz, Osmanlı/ Cumhuriyet	2

Gözlem Noktası	Koordinat	Ulaşıldı/ Ulaşılamadı	Arkeolojik Malzeme Tipi	Olası Dönem	Yontmataş Sayısı
H12	38.49.27 K 30.27.95 D	✓	Yonga	Belirsiz	1
I06	38.17.00 K 30.35.56 D	✓	Yok	-	-
I07	38.22.41 K 30.35.76 D	✓	Yonga, çekirdekler	Belirsiz	3
I08	38.27.81 K 30.35.58 D	✓	Yok	-	-
I09	38.33.21 K 30.35.40 D	✓	Yok	-	-
I10	38.38.62 K 30.35.22 D	✓	Levallois ürün ve çekirdekler, yongalar	Orta Paleolitik	38
I11	38.43.12 K 30.35.03 D	X	-	-	-
I12	38.49.42 K 30.34.85 D	✓	Yok	-	-
I13	38.54.82 K 30.34.67 D	✓	Yonga, çekirdekler	Orta Paleolitik	6
J06	38.17.14 K 30.42.79 D	✓	Yok	-	-
J07	38.22.55 K 30.42.62 D	✓	Yok	-	-
J08	38.27.95 K 30.42.45 D	✓	Yok	-	-
J09	38.33.35 K 30.42.28 D	✓	Yonga, çekirdekler	Belirsiz	25
J10	38.38.76 K 30.42.11 D	✓	Yonga	Belirsiz	1
J11	38.44.16 K 30.41.93 D	✓	Yok	-	-
K09	38.33.29 K 30.49.09 D	X	-	-	-
K10	38.38.89 K 30.49.00 D	✓	Yonga, çekirdekler	Belirsiz	2

Bunu göre, Afyonkarahisar'ın batı ilçelerindeki çalışma alanında 73 gözlem noktası oluşturulmuştur. Afyonkarahisar ilinin batı ilçelerinde yaklaşık 7.000 kilometre karelik bir alan, güneybatıdaki başlangıç noktasından başlayarak batıdan doğuya alfabenin A harfinden başlayıp doğuya doğru artacak şekilde ve güneyden kuzeye artan sayılarla isimlendirilmiştir. Buna göre

her noktanın A02, E11, H08 gibi üç haneli bir kodu olmuştur. Örneğin E11 noktası, 35S 730000D 4190000K noktasından 50 km doğuda, 110 km kuzeydedir.

Belirlenmiş 73 noktanın nasıl inceleneceği yaygın yaya yüzey araştırması ve *dog-leash* yöntemlerinin bir karışımıdır. Gözlem noktalarının araştırılması için noktadan başlanarak kuzey, güney, doğu, batı yönlerinde 500'er metrelik doğrusal yürüyüşler yapılması planlanmıştır. Elbette bunların araştırmacılar tarafından geri dönülmeden yürünebilmesi için kuzeyde son ulaşılan noktadan doğudakine yaklaşık 700 m uzunluğundaki hipotenüs boyunca yürünmesi mantıklı olacaktır. Arazide GPS kaydı alınarak bu şekilde yüründüğünde GPS izi birbirine tek köşe noktasında temas eden iki ikiz kenar üçgen (kelebek gibi) şeklinde olacaktır. Böylelikle her gözlem noktasında 3,4 km yürünmüş ve toplamda 248,2 km yürünerek arazi çalışması tamamlanmış olacaktır (Şekil 3).

Noktaların 10 km aralıklarla yerleştirilmiş olması da arazi ekibine, bunlara herhangi bir araçla ulaşmaya çalışırken çalışma alanının tamamında gözlem yapma şansı verecekti.

Bir genel kültür envanteri yapılacaksa bu yöntemin belirgin bir avantajı geniş bir alanın çok küçük bir kısmında hızlı bir şekilde çalışılmasını sağlamasıdır. Gözlem noktalarının yerlerinin koordinatlarla belirli olması, bunların standart bir şekilde kaydedilmesi ve örneklemin gelecek kuşaklar için de tanımlanabilir olması önemli avantajlardandır. Bu açıdan yöntem yaygın yaya yüzey araştırması ile belirgin bir hız farklılığına sahiptir. Bu yöntemin amacı Paleolitik bulgular bulmaktan çok onları aramaktır; bu arama için de öncelikle Paleolitik buluntuların herhangi bir ön yargı olmaksızın nasıl ve neye göre dağılmakta olduklarının ve bunların yokluklarının nedenleriyle ilgili arazi çalışmasına dayanan veriler üretilmesi gerekmektedir. Buluntu yerleri noktanın üzerinde değilse, onları tespit etmek bu yöntemle mümkün olmayacaktır. Ancak aynı zamanda az sayıda da olsa Paleolitik buluntu yerlerinin tespit edilmesi ile geniş bölgelerin Paleolitik teknolojileri daha hızlı ve deyim yerindeyse “ekonomik” olarak tanımlanabilecektir. Bu yeni yöntemin henüz yeterince hassasiyetle karşılayamadığı önemli bir veri ise jeoarkeolojik verilerin eksikliğidir.

Araştırma esasen yöntemin sınanması için tasarlandığından iki farklı yöntemin uygulanacağı iki araştırma döneminden oluşmaktadır. Buna göre ilk üç yılda yukarıda tanımlanan araştırma yöntemi uygulanacak, son dönemde ise tespit edilmiş, Paleolitik “potansiyeli” yüksek alanlar yaygın yaya yüzey araştırması ile araştırılacaktır.

Deney: Batı Afyonkarahisar Paleolitik Çağ Yüzey Araştırması

Afyonkarahisar, Türkiye'nin en fazla Paleolitik yüzey araştırmasına sahip ili olduğu 2022 yılına kadar, bu dönem için tam bir bilinmez bölgeydi. 2022 yılı öncesinde bütün ilden rapor edilmiş tek Paleolitik buluntu sadece bir el baltasıydı (Taşkiran & Taşkiran, 2011). Ankara

Üniversitesi'nden Dr. Yavuz Aydın (Aydın vd., 2024; Aydın vd., 2025b) ile birbirimizden habersiz olarak aynı yıl, aynı araştırma konusu ile Afyonkarahisar Paleolitik Çağ yüzey araştırmasına başvurduk. Sonuçta bir ekip doğuyu, diğer ekip de batı ilçelerini çalışma alanı olarak belirledi. Böylelikle bu araştırma yönteminin geçerli olup olmayacağını tespit edebilmek için çok uygun bir ikinci araştırmanın da olması avantaj oldu.

Araştırmanın ilk üç sezonunda Batı Afyonkarahisar Paleolitik Çağ Yüzey Araştırması ekibi esas olarak noktaların ziyaret edilmesine odaklandı (Tablo 2). Ancak noktalar sistemantik olarak fakat rastgele yerleştirilmiş oldukları için bu noktalar bazen göllerin içine, ulaşılmaz ormanların ortasına veya en yakın yola kilometrelerce uzak dağ başlarına denk geldi. Arazi çalışması öncesinde bu yöntem geliştirilirken tüm noktalara ulaşılabileceği öngörülmüştü. Ancak araştırma için belirlenmiş 73 gözlem noktasının 22'sine hiç ulaşamadı. Bunlardan 13'ü ile ilgili hiçbir gözlem kaydedilmedi, 9'unda ise ulaşılabilen noktaya en yakın yerde araştırma yapıldı ve bu alanlardaki veriler kaydedildi. Araziye çıkılmadan önce, uydu görüntüleri, haritalar vb. kullanılarak, noktalara ulaşıp ulaşılamayacağını değerlendirme yapılmamıştır. Bunun temel nedeni masa başındaki öngörüye dayanılarak bazı noktalara gidilmekten vazgeçilmemesidir. 22 ulaşılmayan noktanın bulunmasının temel nedeni bu noktalara karayolu aracıyla ulaşılabilecek makul bir mesafede yok olmamasıdır.

Tablo 2: Gözlem noktalarına ulaşılma durumu.

Ulaşım Durumu	Sembol	Sayı
Ulaşıldı	✓	51
Yakınına Ulaşıldı	X*	9
Ulaşılamadı	X	13
Toplam Nokta Sayısı		73

Her noktada kelebek şeklini andıran bir GPS izi ile yürünmesi hedeflenmişti. Ancak yüzde yüz alüvyonla dolu, Paleolitik için hiçbir anlamı olmayan düz arazilere denk gelen gözlem noktaları haricinde hiçbir noktada bu şekilde yürümek topografya yüzünden mümkün olamadı. Kısacası kâğıt üstünde ideal bir şekle sahip olan yaygın yaya yüzey araştırması izleri, sadece birkaç yerde uygulanabildi ve bunlar genellikle Paleolitik buluntular için verimsiz yerlerdi.

Gözlem noktalarının anlaşılabilmesi için bir gözlem standardı geliştirilmişti ve bu başta arazinin jeomorfolojik özelliklerini, yüzey görünürlüğünü, arazinin kullanılma durumunu, bitki örtüsünü içermekteydi. Ardından mevcut olan her noktada arkeolojik malzeme tanımlandı ve sayıldı. Belirgin bir şekilde Paleolitik dönemlere ait olmayan taş aletler veya seramikler fotoğraflandıktan sonra arazide bırakıldı. Paleolitik Çağ'a ait olduğu düşünülen veya hangi döneme ait olduğunu arazide anlayamadığımız tüm yontmataş buluntular ise hiçbir tipolojik ayırım yapılmadan araziden toplandı, yıkandı, işaretlendi ve 38 soruluk bir analiz formu yoluyla analiz edildi.

Araştırmanın dördüncü sezonunda ise rastgele sistemantik örneklemin gerçekte Paleolitik bulgular ile ilgili nelerin görmezden gelinmesine sebep olduğunun anlaşılması için ilk üç sezonda uygulanan yöntem bir kenara bırakıldı. Üç sezon boyunca arazide gerçekleştirilen çalışmalarda elde edilmiş sonuçlara göre Paleolitik buluntuların en fazla tespit edilebileceği düşünülen bir alanda Paleolitik Çağ'dan kalmış, örtülmemiş ve aşınmaya dirençli jeomorfolojik birimlerde yaygın yaya yüzey araştırması gerçekleştirildi. Bu sağlama yönteminin uygulanması için sayıca en fazla Paleolitik Çağ buluntusu tespit edilmiş iki gözlem noktasının (E12 ve G12) arasındaki alan seçildi. Burada yürünerek yüzey araştırması gerçekleştirildi. Ekibi taşıyan araç bir yere bırakıldı, kabaca dairesel bir rota izlenerek araçtan uzaklaşıp ona geri dönüldü. Bu yöntem, eğer araştırma alanı 7.000 kilometrekare değil de 70 kilometrekare olsaydı uygulayacağımız yöntem olacaktı.

Bulgular: Afyonkarahisar Batı İlçelerinde Paleolitik Çağ

Araştırmanın esas hedefi buluntu yerlerini bulmak değil, aramaktır. Ancak ilginç bir şekilde bu araştırma sırasında 26 değişik noktada 900 kadar yontmataş buluntu tespit edildi (Tablo 3). Bir yerde Alt Paleolitik, 10 yerde Orta Paleolitik buluntular tespit edildi. Bunların yanında bir yerde İlk Tunç Çağı veya sonrası, dört yerde Roma Dönemi ve üç yerde de Osmanlı/Cumhuriyet dönemlerine ait arkeolojik bulgular tespit edildi. Bunların hiçbirisi büyük bir yerleşim veya höyük gibi bir buluntu yeri değildi, hepsi dağınık buluntulardı.

Tablo 3: Dönemlere göre gözlem noktaları.

Toplam Nokta Sayısı	Dönem	Gözlem Noktaları
1	Alt Paleolitik	D10
10	Orta Paleolitik	E11-1, E12, F08-1, F08-2, F08-3 F12, G12, G13, I10, I13
1	İlk Tunç Çağı veya Sonrası	F07
4	Roma Dönemi	B02, B03, C02, E09
3	Osmanlı/Cumhuriyet	C04, D05, H11
13	Belirsiz Dönem	E10, F04, F05, F10, F11, F13, H09, H11, H12, I07, J09, J10, K10
26	Buluntu Yok	A02, C03, D02, D03, D04, D07, D08, E06, E08, F08, F09, F11, G05, G06, G10, G11, H06, H10, I06, I08, I09, I12, J06, J07, J08, J11
22	Ulaşılamayan Noktalar	B01, B09, C01, D01, D09, D11, E05, E07, E10, E11, F06, F10, G04, G07, G08, G09, H05, H07, H08, I11, K09

Toplamda 22 gözlem noktasına ulaşamadı; bu sayı gözlem noktalarının yaklaşık üçte birini oluşturmaktadır. Ulaşılan veya yakınlarında çalışılan noktalardan 26'sında hiçbir arkeolojik bulgu tespit edilememiştir.

Araştırmanın sezonlarına göre değerlendirildiğinde en fazla yontmataş buluntuyla 2022 yılında, Merkez, Sinanpaşa ve Şuhut ilçelerinde karşılaşıldı. Burada Şuhut Karaadilli'de mağara sistemleri tespit edilmiş olsa da bunların Paleolitikteki kullanımına dair veri elde edilemedi (Şekil 5; Dinçer vd., 2024). Sandıklı, Hocalar ve Kızılören'deki noktalarda çalışılan 2023 yılında daha az sayıda ama oldukça önemli bulgularla karşılaşıldı. Çünkü bu arazi çalışması sırasında hedeflenen noktaların dışında da çalışıldı. Ayrıca 2023 yılında Sandıklı'da daha önceden tespit edilmiş fosil buluntu yerlerinin ziyaret edilmesi sırasında gözlem noktasında olmayan üç Paleolitik buluntu yeri rastlantısal olarak tespit edildi (F08-1, 2 ve 3). Ayrıca Sinanpaşa, Çayhisar'da da şans eseri Paleolitik buluntular tespit edildi (E11-1) (Dinçer vd., 2025). 2024 yılında Dinar, Dazkırı, Başmakçı ve Evciler ilçelerinde çalışıldı ancak bu sezonda hiçbir Paleolitik buluntuyla karşılaşılmadı. Bunun sebebi gözlem noktalarının uygun olmayacak yerlere (ovaların alüvyal yerleri veya yüksek eğimli aşınmış alanlara) denk gelmesidir. 2025 yılındaki çalışmada ise araştırma yönteminden dolayı az sayıda yontmataş buluntu tespit edilebildi.

11 buluntu yerinde karşılaşılmış buluntular (Şekil 7) genel olarak değerlendirildiğinde Afyonkarahisar'da şimdilik iki Paleolitik dönemin olduğunu söylemek mümkündür. Bunlar başka yerlerde yayımlanmış (Dinçer vd., 2024; Dinçer vd., 2025) veya yakında yayımlanacak olduklarından dolayı burada buluntu yerleri hakkında ayrıntılara yer verilmeyecektir. Sadece buluntular hakkında genel değerlendirmeler yapılacaktır.

Batı Afyonkarahisar'da tekno-tipolojik olarak Alt Paleolitik döneme tarihlenebilecek sadece bir buluntu yeri bulunmaktadır. Bu buluntu yeri ulaşamayan D10 noktasına yakın yerdedir. Burası kuvars, kuvarsit ve çakmaktaşı hammaddelerinin yerel olarak bulunduğu bir alandır. Genel olarak değerlendirildiğinde tipik bir Orta-Geç Acheul teknolojisinin olduğundan söz edilebilir. İki yüzeyliler genellikle kuvarsitten yapılmış, sert vurgaçla şekillendirilmiştir. İki yüzeylilerin bazıları yerde sabit duran çekirdeklere büyük vurgaçlarla vurularak elde edilen iri yongalardan yapılmıştır (Şekil 6). Satır ve kıyıcılar da mevcuttur ve bunların yapımında ise kuvars hammadde tercih edilmiştir. Buluntular içinde nacaklar bulunmamıştır. Bu durum Orta-Geç Acheul teknolojisiyle uyumludur. Buluntular içinde alet yapımının burada gerçekleştirilmiş olduğunu kanıtlayan çekirdekler de bulunur. Çekirdeklerden elde edilmiş bazı taşımaklıkların düzeltilerek kullanıma hazır hale getirilmiş olması ise buranın işlevinin sadece alet üretimiyle sınırlı olmadığını, üretilmiş aletlerin burada kullanılmış olduğunu da göstermektedir. İki yüzeyliler açısından Denizli'den bilinen iki yüzeyli teknolojileri (Özçelik & Bulut, 2021) ile yakın bir teknolojik benzerlik olduğu söylenebilir.

Batı Afyonkarahisar'da Orta Paleolitik döneme ait bulgular tüm Batı Anadolu'da olduğu gibi çok daha yaygın, fazla sayıda ve çeşitlidir. Buluntular içinde Levallois tekniği ile yapılmış olanların bulunması bu tarihlemeye temel etkindir. Ayrıca, yonga ve düzeltili yongaların baskınlığı da Orta Paleolitik teknolojilerinin temel karakteristik özelliğidir. Levallois tekniğinin çeşitli yöntemlerle (merkezci, tekrarlayan, tek yönlü vb.) uygulanmış olduğu tespit edilse de özellikle uç teknolojilerinin eksikliği vurgulanmalıdır.

Batı Afyonkarahisar'da Orta Paleolitik teknolojiler tek bir sebepten ötürü farklılaşmaktadır izlenimi vermektedir: uygun hammadde kaynakları. Özellikle kuzeyde, Sinanpaşa ilçesinde kaliteli birincil çakmaktaşı kaynakları mevcuttur ve bunların olduğu E12 gibi buluntu yerlerinde Levallois teknolojisinin daha baskın olduğu, bunun daha çeşitli yöntemlerle uygulandığı gözlemlenebilmektedir. Yine kuzeyde Merkez ilçedeki G12 numaralı buluntu yerinde ise hammadde birincil olsa da yapısal olarak gren ve porozite içermektedir. Burada Levallois tekniğinin kullanımı azdır. Hammadde bol olsa da kalite açısından istenilebilecek düzeyde olmamasından dolayı birçok çekirdek birkaç yonga çıkarıldıktan sonra terk edilmiştir. Bazı çekirdeklerin alet gibi kullanılmış olması söz konusudur.

Bölgenin ortasında, Şuhut ilçesi ile Merkez ilçe sınırlarına yakın konumdaki I10'da ise daha çok çekirdekler bulunur. Köşeli birincil nitelikte hammaddeler kullanılarak yapılmış satır ve kıyıcıların varlığı burada Paleolitik boyunca çoğunlukla çaytaşları kullanılarak yapılmış bu alet türlerinin ısrarlı bir şekilde elde edilmek istendiğini göstermektedir. 2022 yılında tespit edilmiş I10 numaralı bu buluntu yerinde kozmojenik nükleid yöntemiyle bir tarihleme yapılmış ve buluntuların 119.600 ± 17.900 'den daha eski olamayacağı açığa çıkarılmıştır (Dinçer vd., 2025). Burası Kütahya Kureyşler'den sonra (Dinçer vd., 2020) Batı Anadolu'da doğrudan tarih bilgisi sağlayan ikinci buluntu yeridir.

Çalışma alanının güneyinde, Sandıklı ilçesinde tespit edilen F08-1, 2 ve 3 numaralı Selçik ve Kargın buluntu yerlerinde de hammaddenin aletleri belirlediği gözlemlenmiştir. Burada bazalt çaytaşı ve birincil çakmaktaşı kaynakları mevcuttur. Hammadde kalitesi genellikle düşüktür. Çakmaktaşıları yassı, kalın ve köşeli biçimlerde. Levallois tekniği tüm standartlarıyla uygulanmamış olduğu için çekirdeklerden bir kısmı para-Levallois çekirdekler olarak tanımlanmıştır. Az sayıda Levallois çekirdek de mevcuttur. Küresel çekirdekler diğer yerlerdeki Orta Paleolitik buluntu yerlerine göre bu teknolojiye temel farklılıktır. Burada da köşeli hammaddelerden yapılmış satır ve kıyıcılar bulunur.

H09 numaralı buluntu yerinde ise çok sayıda yontmataş buluntu tespit edilmiş olsa da bunların hangi döneme ait olduğu tespit edilememiştir.

Afyonkarahisar'ın batısında Orta Paleolitik genel olarak değerlendirildiğinde, teknolojilerin Uşak'ta yer alan Sürmecik'ten (Karahan, 2020; Taşkiran vd., 2021) farklı olduğu söylenebilir. Bu

durum kronolojik bir farklılığı da yansıtıyor olabilir. Ayrıca bölgeler arasında en az Kütahya'da tanımlandığı kadar (Dinçer, 2017) farklı teknolojik eğilimlerin olduğu söylenebilir.

2025 yılındaki yaygın yaya yüzey araştırması ise çok az sayıda Paleolitik buluntunun tespit edilmesini sağladı. İlginç olan bunların daha önce çok az sayıda tespit edilmiş olan Alt Paleolitik satır ve kıyıcılar olmasıydı. Ayrıca yaygın yaya yüzey araştırması ile tekil halde bir adet baskı tekniği ile yapılmış Neolitik döneme ait obsidiyen dilgi parçası tespit edilmiştir. Mikroskopik gözleme göre bu obsidiyen İç Anadolu, olasılıkla Nenezi Dağı kökenlidir. Bunların dışında rastgele sistemantik örneklem ile tespit edilmiş diğer buluntular genel çerçevenin dışında özelliklere sahip değildir.

Sınama/Sağlama: Doğu Afyonkarahisar Paleolitik Araştırmaları

Afyonkarahisar'da iki farklı ekip tarafından iki farklı yöntemle yüzey araştırması yapılması bölgenin araştırılması açısından oldukça önemlidir. Ayrıca bu durum Batı Afyonkarahisar'da uygulanan rastgele sistemantik örneklem yönteminin arkeolojik bulgular açısından sınanması için de objektif bir ortam sağlamaktadır. İki yüzey araştırmasının 2022-2025 yıllarında gerçekleştirilmiş olması da önemlidir.

Araştırma, bölge haritalarında büyük su ve hammadde kaynaklarının olduğu yerlerin tespiti ve bunların öncelikli araştırma alanı olarak belirlenmesiyle buralarda yaygın yaya yüzey araştırması yapılmasıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada bir tanesi Roma dönemine ait olan toplam 29 buluntu yeri tespit edilmiştir. Bunların tamamı kaliteli hammadde kaynakları ile ilişkilidir. Ayrıca Paleolitik Çağ'a ait göl havzaları kıyılarından çok dağlık alanların daha fazla Paleolitik bulgu barındırdığı ortaya çıkarılmıştır. Batı Afyonkarahisar'da da olduğu gibi Alt ve Orta Paleolitik buluntu yerleri belirgin şekilde baskındır. Batıdakinden farklı olarak Doğu Afyonkarahisar'da daha fazla sayıda Alt Paleolitik buluntu yeri tespit edilmiştir. Ayrıca burada birer buluntu yerinde Epipaleolitik ve Üst Paleolitik buluntular da ortaya çıkarılmıştır. Ancak buluntu yerlerinden herhangi birinin işlevi hakkında bilgi edinilememiştir (Aydın vd., 2025a).

Genel olarak bakıldığında Doğu Afyonkarahisar'da Paleolitik Çağ'ın tüm dönemleri tespit edilmiş ve Alt-Orta Paleolitik buluntular çok daha fazla sayıda buluntu yeri ile temsil edilmiştir. Alt Paleolitik dönem buluntuları satır ve kıyıcılarla, Acheul tipi iki yüzeyle ve Batı Afyonkarahisar'da bulunmayan nacaklarla temsil edilmektedir. Orta Paleolitik dönem ise Levallois teknolojisi ile tanımlanmaktadır. Tüm Türkiye'de büyük bir eksiklik olan Üst Paleolitik teknoloji ise dilgi, dilgicikler ile prizmatik ve piramidal çekirdeklerle tanımlanmaktadır. Doğu Afyonkarahisar'da 2025 yılında gerçekleştirilen çalışmalar henüz yayımlanmamıştır (Aydın vd., 2025a).

Sonuçlar

Paleolitik Çağ arkeolojisinin ve paleoantropolojinin henüz emekleme aşamasında olduğu Türkiye gibi ülkelerde bazen hızlı veri üretimi gerekli olabilir. Batı Afyonkarahisar Paleolitik Çağ Yüzey Araştırması'nda denenmiş olan, esasen rastgele sistemantik örneklemin gözlemlenmesine dayanan bu yöntemin eksiklikleri, geliştirilebilecek yönleri ve avantajları bulunmaktadır.

Yöntemin en önemli avantajı, arazi çalışması öncesi fazla bir şey yapılmasına gerek olmamasıdır. Bölgenin jeomorfolojisi, jeolojisi araştırılmamış olsa da yüzey araştırmacıları coğrafya hakkında hiçbir şey bilmiyor olsalar bile, bu yöntemle rastgele olarak belirlenmiş noktalara giderek gözlem yapılabilir. Ayrıca yöntemin en büyük avantajı ölçeğinin değişebilir olmasıdır. Noktaların arası, örneğin Afyonkarahisar araştırılacaksa 10 km olarak belirlenebilir; bu aralığı bir ilçede 2 km olarak, küçük bir vadide 50 metre olarak belirleyebilmek yöntemin en büyük avantajıdır.

Yöntem herhangi bir alanı hedeflemediği için objektif bir “yokluk” haritası çıkarılmasında işe yarayabilir. Hep pozitif kanıtların olduğu ve yayımlandığı bir ülkede Paleolitik bulunmayan alanların araştırılması da gelecekte bu bilim dalının gelişmesine katkı sağlayabilir.

Yöntemin en büyük geliştirilebilir yönü, noktaların neredeyse üçte birine ulaşamamış olmasıdır. Bu, karada giden motorlu araçların kullanımından kaynaklanmıştır. İleride bu sorun çözülebilir. Yöntemin en önemli dezavantajı, ilk geliştirilmiş yürüme planının çok az uygulanabilmiş olmasıdır. Bu da yürüyüş güzergahlarının standardize olmasına engel olmaktadır. Örneğin arazi yapısına göre değişebilen güzergahlar tasarlanmış olsaydı çok daha iyi olabilirdi.

Doğu Afyonkarahisar'da aynı sürede gerçekleştirilmiş yüzey araştırması Paleolitik açısından verimli olabileceği düşünülen alanlara yönelip daha fazla sayıda buluntu yeri ortaya çıkarılmasını sağlamıştır. Ancak Batı Afyonkarahisar'da daha az sayıda buluntu yeri saptanmış olmasına karşın, temsil edilen alan kilometrekare olarak daha fazladır. Sistemantik rastlantısallık sonucunda 11 Paleolitik buluntu yeri tespit edilmiş olması da özellikle vurgulanması gereken bir durumdur. Hiçbir coğrafi özelliğe yönelmeden bu kadar yüksek sayıda Paleolitik Çağ buluntu yeri tespit edilebilmiştir. Ancak 2025 yılında potansiyeli en fazla olan alanda yaygın yaya yüzey araştırması yapılması daha fazla buluntu tespit edilmesine yol açamamıştır. Tüm Türkiye'de bu yöntem uygulanarak araştırma yapılır ise, Paleolitik buluntuların coğrafi çeşitliliği hakkında standart ve işlenebilir bir veri ortaya çıkarılabilir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, 11'i Paleolitik Çağ'a ait olmak üzere toplam 25 noktada arkeolojik buluntularla karşılaşılmıştır. Bu durum, yöntemin yalnızca Paleolitik buluntuların tespiti için değil, farklı dönemlere ait arkeolojik verilerin önyargısız biçimde belgelenmesi açısından da işlevsel olduğunu göstermektedir. Böylelikle, araştırma ön kabulleri nedeniyle çoğu zaman göz ardı edilen alanlar da sistemantik biçimde araştırma kapsamına alınabilmiştir. Bununla birlikte, alüvyon ovasında konumlanan K10 noktasında tespit edilen iki adet yontmataş buluntu,

yöntemin potansiyelinden ziyade sınırlarını görünür kılan bir örnek olarak değerlendirilmelidir. Stratigrafik bağlamdan yoksun ve çok büyük ihtimalle ikincil arkeolojik konumda bulunan bu buluntuların hangi jeoarkeolojik süreçlerle biriktiği ya da hangi dönemlere ait olduğu güvenilir biçimde belirlenememektedir. Bu nedenle K10, Paleolitik arkeologların genellikle araştırma kapsamı dışında bıraktıkları alanlarda elde edilen verilerin, yöntemsel olarak dikkatle ele alınması gerektiğini, rastgele sistemantik örneklemenin tek başına kronolojik veya yerleşimsel yorumlar üretmekten ziyade bu tür belirsizlikleri de açığa çıkaran bir yaklaşım sunduğunu ortaya koymaktadır.

Bu çalışmada elde edilen pozitif bulgular, rastgele sistemantik örneklemeye yaklaşımının potansiyelini ortaya koyar. Ancak yöntemin sınırları esasen negatif sonuçlarda tespit edilebilir. Ulaşılamayan 22 gözlem noktası vardır (Tablo 2). Bunların yanında herhangi bir arkeolojik veri tespit edilememiş noktalar da bulunmaktadır. Bunlar yöntemin “başarısızlığı” olarak değil, arazi erişilebilirliği, yüzey görünürlüğü ve örneklemeye yoğunluğu gibi değişkenlerin araştırma sonuçlarını nasıl etkilediğini gösteren çıktılardır. Bu yönüyle yokluk verisi ve sınırlı buluntu içeren alanlar, yöntemin değerlendirilmesinde en az, çok sayıda Paleolitik buluntunun tespit edilmiş olduğu yerler kadar önemli ve anlamlıdır.

Yöntem, Batı Afyonkarahisar’da Alt ve Orta Paleolitik teknolojilerin genel karakterinin ayrıntılı olarak ortaya çıkarılmasını sağlamıştır. Araştırma bu yöntemle sadece Paleolitik buluntuların açığa çıkarılıp çıkarılmayacağını ortaya koymamış, Afyonkarahisar için Alt ve Orta Paleolitik teknolojilerin genel karakterinin anlaşılmasını da sağlamıştır. Alt Paleolitik Acheul teknolojisi, Orta Paleolitik buluntuların hammaddeye bağlı değişik karakteristik özelliklerde olmaları gibi bulgular ulaşılmış önemli sonuçlardır. Buluntular sadece genel olarak tanımlanmamış, ayrıntılı olarak tanımlanmış, birbirleri ile olan benzerlik ve farklılıkları anlaşılmıştır. Ayrıca bir buluntu yeri (I10) arkeometrik olarak tarihlenebilmiştir ve bu da bölge kronolojisi açısından çok önemlidir.

Yöntemin geliştirilebilecek yanları olsa da rastgele sistemantik örneklemenin Paleolitik yüzey araştırmalarında kullanılması hızlı ve coğrafi olarak kapsayıcı bir envanter çıkarılmasını sağlamaktadır. Bu çalışma ile ilgili elde edilmiş veriler gelecekte uygunluk, bulunabilirlik ve jeomorfolojik bağlamların anlaşılması açısından standart veri üretimiyle ilgili bir potansiyel de taşımaktadır.

Teşekkürler

Bu araştırmaya katkılarından dolayı ekip arkadaşlarım Doç. Dr. Serkan Şahin, Dr. Göknur Karahan’a, Bakanlık yetkili uzmanı olarak görev yapan Cemil Dumanlıoğlu, Fatih İşleyen, Sıla Can Kırçın ve Yavuz Özdemir’e, araştırmaya katılan öğrenciler Elif Çağla Doğu, Ayça Kuvvetli, Büşra Kılıçtaş, Sude Nur Dilmen ve Aysun Taştoka’ya teşekkür ederim. Bu araştırma 2022 yılında Türk Tarih Kurumu tarafından desteklenmiştir. Doğu Afyonkarahisar’da örnek bir

çalışma yürüten, bulgularını, sonuçlarını benimle gerçek bir meslektaş dayanışmasıyla paylaşan Dr. Yavuz Aydın'a ve ekibine müteşekkirim.

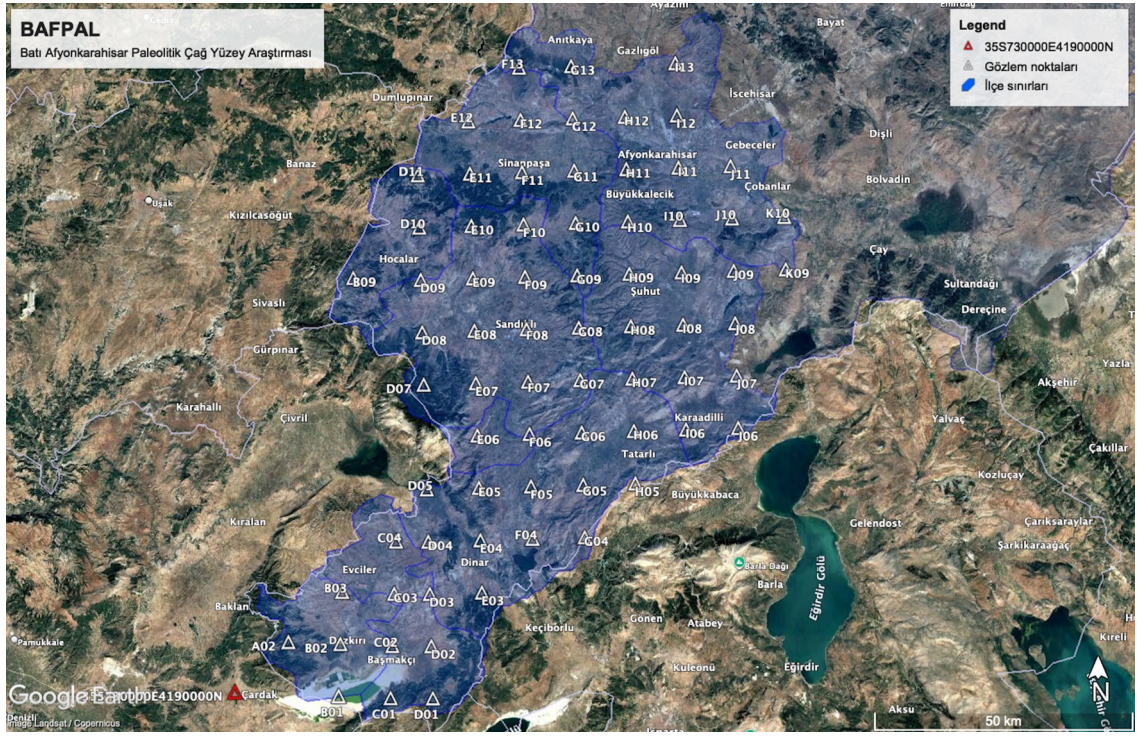
Batı Afyonkarahisar Paleolitik Çağ Yüzey Araştırması sırasında üretilmiş tüm veriler açık olarak web sitemizde yayımlanmaktadır: <https://avesis.istanbul.edu.tr/arastirma-grubu/bafpal>

Kaynakça

- Arsebük, G. (1998). A Review of the Current Status of Pleistocene Archaeology in Turkey. In G. Arsebük, M. Mellink, W. Schirmer (Eds.), *Light on Top of the Black Hill. Studies Presented to Halet Çambel* (pp. 71-76), Ege Yayınları.
- Aydın, Y., Taşkiran, H., Erbil, E., Sarioğlu, K. E., & Özturan, M. (2024). Afyonkarahisar Doğu İlçeleri Paleolitik Çağ Yüzey Araştırması (2022). *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 39(3), 517-531.
- Aydın, Y., Erbil, E., Taşkiran, H., Sarioğlu, E. K., Özturan, M., & Sevindik, Y. E. (2025a). Doğu Afyonkarahisar Paleolitik Araştırmaları. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 44(79), 157-179.
- Aydın, Y., Taşkiran, H., Erbil, E., Sarioğlu, E. K., & Sevindik, Y. E. (2025b). Afyonkarahisar Doğu İlçeleri Paleolitik Çağ Yüzey Araştırması (2023). *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 40(3), 425-440.
- Baykara, İ., Dinçer, B., Şahin, S., Ünal, E., Kuvanc, R., Gülseven, B., & Birol, Ö. (2018). Van İli Neojen ve Pleistosen Dönemleri Yüzey Araştırması 2016. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 35(2), 27-41.
- Baykara, İ., Dinçer, B., & Şahin, S. (2019). Gürgürbaba Tepesi: Alt ve Orta Paleolitik Dönem Buluntu Yerleri, Erciş-Van. *Anadolu Araştırmaları 2018*, 21, 76-104.
- Benedict, P. (1980). Güneydoğu Anadolu Yüzey Araştırması (Survey Work in Southeastern Anatolia). İçinde H. Çambel & R. J. Braidwood (Eds.), *Güneydoğu Anadolu Tarihöncesi Araştırmaları* (s.107-191). İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Bulut, H., Taşkiran, H., Özçelik, K., & Karahan, G. (2023). Çanakkale-Balıkesir Kıyı Şeridi Paleolitik Çağ Yüzey Araştırması (ÇEBYA) 2021 Yılı: İlk Sezon Çalışmaları ve Değerlendirmeleri. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 38(2), 197-210.
- Çilingiroğlu, Ç., Dinçer, B., Uhri, A., Gürbıyık, C., Baykara, İ., & Çakırlar, C. (2016). New Palaeolithic and Mesolithic sites in the eastern Aegean: the Karaburun Archaeological Survey Project. *Antiquity*, 90(353), 1-6. <https://doi.org/10.15184/aqy.2016.168>
- Çilingiroğlu, Ç., Uhri, A., Dinçer, B., Baykara, İ., Çakırlar, C., Turan, D., Dinçerler, E., & Sezgin, E. (2018). Kömür Burnu: İzmir-Karaburun'da Çok Dönemli Bir Prehistorik Buluntu Alanı. *Ege Üniversitesi Arkeoloji Dergisi*, 23, 65-90.
- Díaz-Rodríguez, M., Fábregas-Valcarce, R., & Pérez-Alberti, A. (2023). A predictive model for Palaeolithic sites: A case study of Monforte de Lemos basin, NW Iberian Peninsula. *Journal of Archaeological Science: Reports*, 49, 104012. <https://doi.org/10.1016/j.jasrep.2023.104012>
- Dinçer, B. (2010). Bursa ve Çevresi Yüzey Araştırmaları 2008-2009 Tarihöncesi Buluntuları. *Arkeoloji ve Sanat*, 134, 1-16.
- Dinçer, B. (2017). Kütahya'da Paleolitik Çağ (Kuzeybatı Anadolu). *Kütahya Müzesi 2016 Yıllığı* 4, 267-282.
- Dinçer, B. (2019). Türkiye'de Paleolitik Çağ Arkeolojisinin Geleceği. *Arkeoloji ve Sanat*, 158, 1-22.

- Dinçer, B. (2022). Geniş Bölgelerde Paleolitik Çağ Yüzey Araştırmaları İçin Yöntem Önerisi. *Türkiye Arkeoloji Araştırmaları Webinarı 4*. (<https://www.youtube.com/watch?v=8DW3EqTR2rw>).
- Dinçer, B., & Karahan, G. (2020). Seyitömer Höyük 2019 Yılı Paleolitik Çağ Araştırmaları. İçinde S. Ünan (Ed.), *Kütahya Müzesi 2019 Yıllığı Kütahya Arkeoloji, Sanat Tarihi ve Tarih Araştırmaları VII* (s.112-138). Bilgin Kültür Sanat Yayınları.
- Dinçer, B., Kelpetin, Z., Birol, Ö., & Aktaş, N. (2020). Kureyşler Baraj Gölü Havzası Paleolitik Araştırmaları 2015-2016. İçinde S. Ünan (Ed.), *Kütahya Kureyşler Barajı Kurtarma Kazıları 2015-2016* (s.1-58). Bilgin Kültür Sanat Yayınları.
- Dinçer, B., Yılmaz, Y., Karahan, G., Polat, M., Kelpetin, Z., Öncel, K., & Özbudak, M. O. (2021). Tunceli İli Paleolitik Çağ Araştırmaları. *Ege Üniversitesi Arkeoloji Dergisi*, 27, 1-20. <https://doi.org/10.51493/egearkeoloji.900590>
- Dinçer, B., Şahin, S., & Karahan, G. (2023). West Afyonkarahisar (Turkey) Palaeolithic Survey 2022 Field Methods and First Results. *Anatolia Antiqua*, 31, 243-259. <https://doi.org/10.4000/12dd9>
- Dinçer, B., Şahin, S., Karahan, G., & Dumanlıoğlu, C. (2024). Batı Afyonkarahisar Paleolitik Çağ Yüzey Araştırması – 2022 (Merkez, Şuhut, Sinanpaşa İlçeleri), *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 39(1), 313-329.
- Dinçer, B., Şahin, S., Karahan, G., & İşleyen, F. (2025). Batı Afyonkarahisar Paleolitik Çağ Yüzey Araştırması 2023 (Sandıklı, Hocalar, Kızılören İlçeleri). *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 40(1), 187-202.
- Erbil, E. (2018). Sakarya İli Paleolitiği. *Anadolu Prehistorya Araştırmaları Dergisi*, 4, 37-58.
- Fındık, B., Mayda, S., Demirel, F. A., & Parmak, R. C. (2022). Burdur Paleolitik Çağ Yüzey Araştırması-2021. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 35, 32-49. <https://doi.org/10.20875/makusobed.1097129>
- Given, M., Knapp, A. B., Meyer, N., Gregory, T. E., Kassianidou, V., Stratton Noller, J., Wells, L., Urwin, N., & Wright, H. (1999). The Sydney Cyprus Survey Project: An Interdisciplinary Investigation of Long-Term Change in the North Central Troodos, Cyprus. *Journal of Field Archaeology*, 26(1), 19-39. <https://doi.org/10.2307/530620>
- Kantman, S. (1969). Trakya ve Marmara Kıyı Bölgesi Paleolitik Yerleşme Yerleri Araştırma Plânlaması. İçinde A. Dinçol & S. Kantman (Eds.), *Anadolu Araştırmaları III (Özel Sayı: Analitik Arkeoloji – Denemeler)*, (s.37-43). İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınevi.
- Karahan, G. (2020). Batı Anadolu'da Levallois Tekniği: Sürmecik Paleolitik Açık Hava Yerleşimi Üzerinden Bir Değerlendirme. *Anadolu*, 46, 293-322. <https://doi.org/10.36891/anatolia.735691>
- Kartal, G., Kartal, M., & Erbil, E. (2021). Eskişehir İli Tarih Öncesi Arkeolojisi Yüzey Araştırması I, (2017). *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 36(3), 1-16.
- Kiraz, M. (2025). *Paleolitik Çağ buluntu yerlerinin tespitinde coğrafi bilgiden yararlanma: Edremit Körfezi örneği* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Kodaş, E. (2025). Mardin İli Artuklu, Kızıltepe, Yeşilli ve Nusaybin İlçeleri Pleistosen ve Erken Holosen Dönem Arkeolojik Yüzey Araştırmaları. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 40(1), 351-362.
- Koparal, E. (2018). Arkeolojide Yüzey Araştırmaları: Yöntem, Tarihçe ve Uygulama. İçinde S. Ünlüsoy, C. Çakırlar & Ç. Çilingiroğlu (Eds.), *Arkeolojide Temel Yöntemler* (s.109-158). Ege Yayınları.
- Kuhn, S. L. (2002). Paleolithic archaeology in Turkey. *Evolutionary Anthropology*, 11(5), 198-210. <https://doi.org/10.1002/evan.10033>

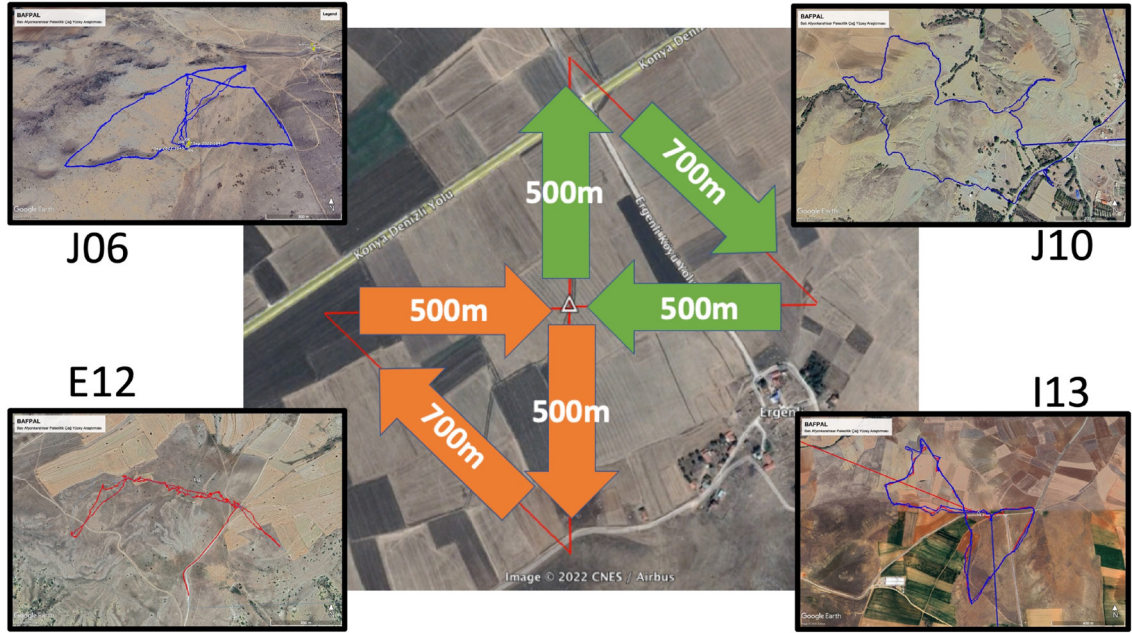
- Kuhn, S. L., Dinçer, B., Balkan-Atlı, N., & Erturaç, M. K. (2015). Paleolithic occupations of the Göllü Dag, Central Anatolia, Turkey. *Journal of Field Archaeology*, 40(5), 581-602. <https://doi.org/10.1179/2042458215Y.0000000020>
- Minzoni-Déroche, A. (1987). *Le Paléolithique du bassin du Nizip*. IFEA.
- Özçelik, K., & Bulut, H. (2021). Denizli'de (Ege Bölgesi) İki Yüzeyle Alet Geleneği: Tekno-Tipolojik Analizlerle Sınırlı Çalışmaların Kronolojik Sorunların Çözümündeki Yetersizliği. *Colloquium Anatolicum*, 20, 163-182.
- Özçelik, K., Viallet, A., & Bulut, H. (2017). Denizli İli Prehistorik Dönem Yüzey Araştırması, 2015. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 34(1), 505-524.
- Özer, İ., Sağır, M., Baykara, İ., Dinçer, B., Koca Özer, B., Şahin, S., Eren, E., & Özdemir, A. (2018). Çanakkale İlinde Paleolitik Dönem İnsan İzleri. *DTCF Dergisi*, 58(1), 99-116.
- Roosevelt, C. H., Dinçer, B., Luke, C. & Çilingiroğlu, Ç. (2019). A Lower Paleolithic Assemblage from Western Anatolia: The Lithics from Bozyer. *Quaternary International*, 522, 66-84. <https://doi.org/10.1016/j.quaint.2019.05.016>
- Sağır, M., Özer, İ., Baykara, İ., Şahin, S., Eren Kural, E., Özdemir Başaran, A., & Yaşar, B. (2020). 2018 Yılı Ankara İli ve İlçeleri Yüzey Araştırması. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 37(2), 499-510.
- Sanlaville, P. (Ed.) (1979). *Quaternaire et Préhistoire de Nahr el Kébir septentrional*. Éditions du CNRS.
- Şahin, S. (2020). 2019 Yılı Malatya İli Yüzey Araştırması. *Aras Türkiye Eski Yakın Doğu Araştırmaları Dergisi*, 2, 6-18.
- Taşkıran, H. & Kartal, M. (2001). 1999 Yılı Karkamış Baraj Gölü Alanı Paleolitik Çağ Yüzey Araştırması. İçinde N. Tuna, J. Öztürk & J. Velibeyoğlu (Eds.), *Ilısu ve Karkamış Baraj Gölleri Altında Kalacak Arkeolojik Kültür Varlıklarını Kurtarma Projesi 1999 Yılı Çalışmaları* (s.487-528). ODTÜ TAÇDAM.
- Taşkıran, H. & Taşkıran, Z. F. (2011). İki Yüzeyle Aletlerin Anadolu'daki Dağılımında Yeni Bir Nokta: Afyonkarahisar. İçinde H. Taşkıran, M. Kartal, K. Özçelik, M. B. Kösem & G. Kartal (Eds.), *Işın Yalçinkaya'ya Armağan* (s.235-244). Bilgin Kültür Sanat Yayınları.
- Taşkıran, H., Aydın, Y., Özçelik, K., & Erbil, E. (2021). A new discovery of Neanderthal settlements in Turkey: Sürmecik open-air campsite in Western Anatolia. *L'Anthropologie*, 125(1), 102838. <https://doi.org/10.1016/j.anthro.2021.102838>
- Tsakanikou, P., Kübler, S., & Galanidou, N. (2025). Trans-Aegean Dispersal and Occupation Potential as Reflected in Predictive Modelling for the Early and Middle Pleistocene. *Journal of Eastern Mediterranean Archaeology and Heritage Studies* 13(1-2), 60-84. <https://doi.org/10.5325/jeasmedarcherstu.13.1-2.0060>
- Yaman, İ. D. (2020). Aksaray İli ve Çevresinde En Eski Yaşam İzleri: Paleolitik Çağ. *Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi (TÜBA-AR)*, 26, 12-25. <https://doi.org/10.22520/tubaar.2020.26.001>

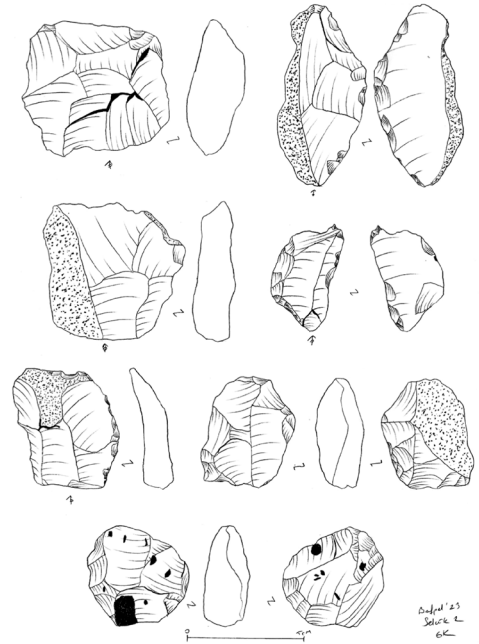
Şekil 1: Batı Afyonkarahisar Paleolitik Çağ Gözlem Noktaları

	35S	730000	740000	750000	760000	36S	240000	250000	260000	270000	280000	290000	300000	310000	320000	330000	340000	350000	360000	370000	380000	
4340000	16										H16						N16	O16				0
4330000	15									G15	H15	I15		K15	L15	M15	N15	O15	P15			0
4320000	14									G14	H14	I14	J14	K14	L14	M14	N14	O14	P14	R14		0
4310000	13							F13	G13	H13	I13	J13	K13	L13	M13	N13	O13	P13	R13	S13		3
4300000	12							E12	F12	G12	H12	I12	J12	K12	L12	M12	N12	O12	P12	R12		5
4290000	11						D11	E11	F11	G11	H11	I11	J11	K11	L11	M11	N11	O11	P11	R11		7
4280000	10						D10	E10	F10	G10	H10	I10	J10	K10	L10	M10	N10	O10	P10	R10		8
4270000	9		B09				D9	E9	F9	G9	H9	I9	J9	K9	L9	M9	N9	O9	P9			9
4260000	8						D8	E8	F8	G8	H8	I8	J8	K8	L8		N8	O8				7
4250000	7						D7	E7	F7	G7	H7	I7	J7									7
4240000	6							E6	F6	G6	H6	I6	J6									6
4230000	5						D5	E5	F5	G5	H5											5
4220000	4			C4	D4	E4	F4	G4														5
4210000	3		B3	C3	D3	E3																4
4200000	2	A02	B2	C2	D2																	4
4190000	1		B1	C1	D1																	3
4180000		A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	R	S			
		1	4	4	10	10	10	10	10	8	8	6	2	0	0	0	0	0	0	0	0	73

Şekil 2: Batı Afyonkarahisar Paleolitik Çağ Gözlem Noktalarının şematik hali

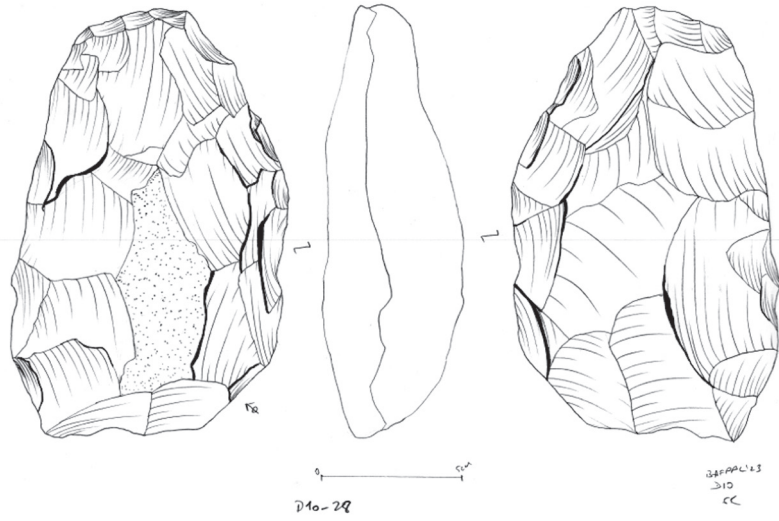
Şekil 3: Her gözlem noktası için planlanan yürüyüş güzergahı (ortada), gerçekte yürünebilmiş GPS izleri (köşelerde)

Şekil 4: F08-2 (Selçuk 2) buluntu yeri ve buluntular (Çizim ve foto: Gökür Karahan)

Şekil 5: I06, Karaadilli bölgesinden bir mağara

Şekil 6: D10'dan iki yüzeyli (Çizim: Göknur Karahan)

Şekil 7: Paleolitik buluntu yerlerinin tespit edildiği noktalar

Amaç & Kapsam

Arkeoloji bir süredir geçmişin yorumlanmasında teknoloji ve doğa bilimleri, mühendislik ve bilgisayar teknolojileri ile yoğun iş birliği içinde yeni bir anlayışa evrilmektedir. Üniversiteler, ilgili kurum ya da enstitülerde yeni açılmakta olan “Arkeoloji Bilimleri” bölümleri ve programları, geleneksel anlayışı terk ederek değişen yeni bilim iklimine adapte olmaya çalışmaktadır. Bilimsel analizlerden elde edilen sonuçların arkeolojik bağlam ile birlikte ele alınması, arkeolojik materyallerin, yerleşmelerin ve çevrenin yorumlanmasında yeni bakış açıları doğurmaktadır.

Türkiye’de de doğa bilimleri ile iş birliği içindeki çalışmaların olduğu kazı ve araştırma projelerinin sayısı her geçen gün artmakta, yeni uzmanlar yetişmektedir. Bu nedenle Arkeoloji Bilimleri Dergisi (ABD), Türkiye’de arkeolojinin bu yeni ivmenin bir parçası olmasına ve arkeoloji içindeki arkeobotanik, arkeozooloji, alet teknolojileri, tarihlendirme, mikromorfoloji, biyoarkeoloji, jeokimyasal ve spektroskopik analizler, Coğrafi Bilgi Sistemleri, iklim ve çevre modellemeleri gibi uzmanlık alanlarının çeşitlenerek yaygınlaşmasına katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Derginin ana çizgisi arkeolojik yorumlamaya katkı sağlayan yeni anlayışlara, disiplinlerarası yaklaşımlara, yeni metot ve kuram önerilerine, analiz sonuçlarına öncelik vermek olarak planlanmıştır. Kazı raporlarına, tasnif ve tanıma dayalı çalışmalara, buluntu katalogları ve özgün olmayan derleme yazılarına öncelik verilmeyecektir.

Arkeoloji Bilimleri Dergisi açık erişimli, uluslararası hakemli bir dergidir. Araştırma ve yayın etiğine uygun bulunan makaleler çift taraflı kör hakem değerlendirme sürecinden geçtikten sonra yayınlanır. Dergi, Ege Yayınları tarafından çevrimiçi olarak yayınlanmaktadır.

Aims & Scope

Archaeology is being transformed by integrating innovative methodologies and scientific analyses into archaeological research. With new departments, institutes, and programs focusing on “Archaeological Sciences”, archaeology has moved beyond the traditional approaches of the discipline. When placed within their archaeological context, scientific analyses can provide novel insights and new interpretive perspectives to study archaeological materials, settlements and landscapes.

In Türkiye, the number of interdisciplinary excavation and research projects incorporating scientific techniques is on the rise. A growing number of researchers are being trained in a broad range of scientific fields, including but not limited to archaeobotany, archaeozoology, tool technologies, dating methods, micromorphology, bioarchaeology, geochemical and spectroscopic analysis, Geographical Information Systems, and climate and environmental modeling. The Turkish Journal of Archaeological Sciences (TJAS) aims to situate Turkish archaeology within this new paradigm and to diversify and disseminate scientific research in archaeology. New methods, analytical techniques and interdisciplinary initiatives that contribute to archaeological interpretations and theoretical perspectives fall within the scope of the journal. Excavation reports and manuscripts focusing on the description, classification, and cataloging of finds do not fall within the scope of the journal.

The Turkish Journal of Archaeological Sciences is an open access, international, double-blind peer-reviewed yearly publication. Articles that comply with publication and research ethics are published after the reviewing process. The journal is published online by Ege Yayınları in Türkiye.

Makale Değerlendirme Politikası (Çift Taraflı Kör Hakemlik) ve Yayın Süreci

Arkeoloji Bilimleri Dergisi, Türkçe veya İngilizce özgün araştırma makaleleri yayımlamaktadır.

1. Daha önce yayımlanmamış veya başka bir dergide değerlendirme sürecinde bulunmayan ve tüm yazarlar tarafından onaylanan makaleler değerlendirilmek üzere kabul edilir.
2. Gönderilen makaleler, ön inceleme, intihal taraması, hakem değerlendirmesi ve dil düzenlemesi aşamalarından geçirilir.
3. Ön inceleme aşamasını geçemeyen makaleler, yazar(lar)a iade edilir ve aynı yayın döneminde tekrar değerlendirmeye alınmaz. Ön incelemeyi geçen makaleler, en az iki hakemin değerlendirdiği çift taraflı kör hakem sürecine tabi tutulur.
4. İntihal kontrolünden geçen makaleler, Editör tarafından bilimsel içerik, yöntem, ele alınan konunun önemi ve derginin kapsamına uygunluk açısından değerlendirilir. Editör, makalelerin ön değerlendirmesini yapmak üzere editör yardımcılarına yönlendirir.
5. Editör yardımcıları, her bir makaleyi son gönderim tarihinden önce inceleyerek Arkeoloji Bilimleri Dergisi yayın ilkelerine uygunluğunu değerlendirir. Bu aşamada intihal taraması yapılır ve dergi yazım kurallarına uygunluk kontrol edilir.
6. Editörler ve editör yardımcıları, makalenin etik standartlara, konuya uygunluğa, metin düzenine, dipnotlar ve kaynakçaya, görsel kalitesine ve gerekli telif hakkı izinlerine uyup uymadığını değerlendirir. Bu kriterleri karşılayan makaleler, çift taraflı kör hakemlik süreci korunarak en az iki ulusal/uluslararası hakeme gönderilir.
7. Derginin hakem değerlendirme süreci ve editöryal etik kuralları, değerlendirmelerin milliyet, cinsiyet veya diğer herhangi bir faktöre dayalı önyargılardan arındırılmış olmasını sağlar. Makaleler, doktora derecesine sahip ve güçlü bir araştırma geçmişi bulunan en az iki uzman tarafından değerlendirilir.

8. Hakemler, makalenin yayınlanmaya uygunluğunu değerlendiren bir form doldurur ve gerekli revizyonlara yönelik önerilerde bulunur. Hakemler makaleyi değişiklik yapmadan kabul edebilir, küçük değişikliklerle kabul edebilir, büyük değişiklikler ve yeniden gönderim talep edebilir veya makaleyi reddedebilir. Her iki hakem de küçük değişiklikleri kabul ederse ve revize edilen versiyon onaylanırsa makale kabul edilir. Büyük değişiklikler gerektiğinde, makale Editörler tarafından yeniden değerlendirilir ve gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra hakemlere geri gönderilebilir. Revizyonlar yeterli bulunduğunda makale yayımlanmak üzere kabul edilir. Eğer bir hakem makaleyi reddeder veya biri olumlu, diğeri olumsuz görüş bildirirse, makale üçüncü bir hakeme gönderilir. Ancak iki hakemin olumlu görüş bildirmesi durumunda, son yayın kararı Editör Kurulu tarafından verilir. Editoryal kararlar nihaidir ve yalnızca istisnai durumlarda ilgili *COPE* yönergelerine göre itiraz edilebilir.
9. Hakemlerden, değerlendirmelerinde nazik, saygılı ve bilimsel bir dil kullanmaları beklenir. Saldırgan, saygısız veya kişisel yorumlardan kaçınmaları gerekmektedir. Bilimsel olmayan yorumlar tespit edildiğinde, dergi yönetimi hakemden raporunu gözden geçirmesini ve düzeltmesini talep eder. Hakemlerin değerlendirmelerini belirtilen süre içinde tamamlaması ve burada açıklanan etik sorumluluklara uyması gerekmektedir.
10. Dil düzenlemesi tamamlandıktan sonra, kabul edilen makaleler ilgili dergi sayısında tematik veya kronolojik sıraya göre düzenlenir.
11. Makalelerin mizanpajı, dergi tasarımına uygun olarak yapılır ve ardından Editörler tarafından gözden geçirilir.
12. Makalelerin son PDF versiyonu, nihai kontrol ve onay için yazarlara gönderilir. Yazarlar, makalenin derginin etik standartlarına uygun olduğunu ve çalışmalarının tüm sorumluluğunu kabul ettiklerini teyit etmelidir.
13. Hakemlerin talepleri doğrultusunda yazarlar tarafından yapılan düzenlemeler incelendikten sonra, nihai yayın kararı Yayın Kurulu tarafından verilir.
14. Yukarıda belirtilen süreçler tamamlandıktan sonra ilgili dergi sayısı son haline getirilir ve makalelere DOI numaraları atanır.
15. DOI numaraları atandıktan sonra baskı süreci başlar ve yayın süreci tamamlanır.

Editör Sorumlulukları

1. Editör, makaleleri yalnızca bilimsel içerik temelinde değerlendirir; yazarların etnik kökeni, cinsiyeti, cinsel yönelimi, milliyeti, dini inançları veya siyasi görüşleri dikkate alınmaz.
2. Editör, gönderilen makalelerin tarafsız bir şekilde çift taraflı kör hakem değerlendirmesine tabi tutulmasını sağlar ve yayınlanmadan önce gizliliği korur.

3. Editör, hakemlere makalelerin gizli bilgi içerdiğini ve değerlendirmenin ayrıcalıklı bir etkileşim olduğunu bildirir. Hakemler ve yayın kurulu üyeleri, makaleleri üçüncü şahıslarla tartışamaz. Belirli durumlarda, Editör belirli bir noktayı netleştirmek amacıyla bir hakemin değerlendirmesini diğer hakemlerle paylaşabilir.
4. Editör, derginin içeriği ve genel kalitesinden sorumludur; gerektiğinde düzeltme notu yayımlamak veya geri çekme işlemi yapmak editörün sorumlulukları arasındadır.
5. Editör, yazarlar, editörler ve hakemler arasında çıkar çatışmasına izin vermez. Hakem atama konusunda tam yetkilidir ve makalelerin yayımlanmasına ilişkin nihai karardan sorumludur.

Hakem Sorumlulukları

1. Hakemler, araştırma, yazarlar ve/veya finansman sağlayıcıları ile herhangi bir çıkar çatışması içinde olmamalıdır. Değerlendirmeleri objektif olmalıdır.
2. Hakemler, gönderilen makalelerle ilgili tüm bilgilerin gizli kalmasını sağlamalı ve telif hakkı ihlali veya intihal tespit etmeleri durumunda Editöre bildirmelidir.
3. Kendini makaleyi değerlendirmede yetersiz hisseden veya incelemeyi belirtilen süre içinde tamamlayamayacağı kanısına varan hakem, Editöre haber vermeli ve değerlendirme sürecinden çekilmelidir.

Yazar Sorumlulukları

1. Yazar olarak belirtilen kişiler, makalenin kavramsallaştırılması, tasarımı, veri toplama ve yorumlama, veri analizi veya araştırma ve yazım süreçlerine önemli katkıda bulunmuş olmalıdır. Tüm ortak yazarlar, makalenin son sürümünü onaylamalı ve içeriğinden eşit derecede sorumlu olmalıdır.
2. Yazarlar, görsellerin (fotoğraf veya şekiller) telif hakkı düzenlemelerine uygun olmasını sağlamalı veya gerekli izinleri almalıdır. Eğer etik veya telif hakkı ihlali tespit edilirse, dergi ilgili makaleyi geri çekme veya erişimini engelleme hakkını saklı tutar.
3. Yazarlar, dergi editörleri ile iletişim kurmaktan, düzeltmeleri yapmaktan, makaleyi belirtilen sürede yeniden göndermekten ve etik ile telif hakkı kurallarına uygunluğu onaylamaktan sorumludur. İlk gönderimden sonra yazar isim değişiklikleri dikkate alınmaz.

Düzeltilme Süreci

Hakemler tarafından revizyon talep edilmesi durumunda, ilgili raporlar yazara iletilir ve yazarın en kısa sürede gerekli düzeltmeleri yapması beklenir. Yazar, yaptığı düzeltmeleri işaretleyerek güncellenmiş makaleyi Editörlere sunmalıdır.

Türkçe Dil Düzenlemesi: Hakem sürecinden geçen Türkçe makaleler, Türkçe Dil Editörü tarafından incelenir ve gerekli görüldüğünde yazardan tashih istenebilir.

Yabancı Dil Düzenlemesi: Hakem sürecinden geçen İngilizce makaleler, Yabancı Dil Editörü tarafından gözden geçirilir ve gerekli görüldüğünde yazardan ek düzeltmeler yapması istenebilir.

Dizgi, Mizanpaj ve Son Okuma Süreci

Yayın Kurulu tarafından yayımlanması onaylanan makaleler, nihai yayına hazırlanmak üzere dizgi ve mizanpaj işlemlerine tabi tutulur. Mizanpaj işlemi tamamlandıktan sonra, yayınlanmadan önce makaleler için son okuma süreci gerçekleştirilir.

DOI Atama

Dijital Nesne Tanımlayıcısı (DOI), elektronik ortamda yayımlanan bir makalenin resmi ve orijinal versiyonuna kalıcı bir bağlantı sağlayan benzersiz bir kimlik numarasıdır. Arkeoloji Bilimleri Dergisi, yayın sürecinin tamamlanmasının ardından kabul edilen tüm bilimsel makalelere DOI numarası atayarak, makalenin dijital ortamda resmi kaydını güvence altına alır.

Article Evaluation Policy (Double-Blind Peer Review) and Publication Process

The Turkish Journal of Archaeological Sciences publishes original research articles in Turkish or English.

1. Manuscripts must be original, unpublished, and not under review elsewhere. All authors must approve the submission.
2. Submitted manuscripts undergo preliminary review, plagiarism screening, peer review, and language editing.
3. Manuscripts that do not pass the preliminary review are returned to the author(s) and are not reconsidered within the same publication period. Those that pass proceed to the double-blind peer review, evaluated by at least two reviewers.
4. The Editors evaluate manuscripts based on scientific content, methodology, significance, and the journal scope. Manuscripts passing this stage are assigned to associate editors for preliminary assessment.
5. Associate editors ensure manuscripts comply with journal principles, including plagiarism screening and adherence to formatting guidelines.
6. Editors and associate editors verify compliance with ethical standards, subject relevance, formatting, references, image quality, and copyright permissions. Approved manuscripts are sent for double-blind peer review.
7. The journal's peer review process maintains fairness and objectivity, free from biases based on nationality, gender, or other factors. Reviewers must have a doctoral degree and a strong research background.
8. The reviewers complete evaluation forms and provide recommendations: accept without changes, accept with minor revisions, request major revisions and resubmission, or reject. If both reviewers recommend minor revisions, and the revised version is approved, the

manuscript is accepted. If major revisions are required, the manuscript may be reassessed before final decision. If there is one positive and one negative review, a third reviewer is consulted. The final decision rests with the Editors. Editorial decisions are final and can only be appealed under *COPE* guidelines.

9. Reviewers must use respectful, professional, and scientific language. Disrespectful or unscientific comments will prompt a revision request. Reviews must be completed within the assigned timeframe.
10. After final editing, accepted manuscripts undergo thematic or chronological organization before inclusion in the journal.
11. Typesetting is conducted according to journal layout guidelines.
12. The final PDF version is sent to the authors for review and approval. Authors must confirm that the manuscript adheres to the journal's ethical standards and accept full responsibility for their work.
13. The Editorial Board makes the final publication decision after reviewing revisions.
14. Once this process is finalized, DOI numbers are assigned to the articles.
15. Following DOI assignment, the printing stage begins, completing the publication process.

Editor Responsibilities

1. The Editor evaluates manuscripts based solely on scientific merit, without bias toward authors' ethnicity, gender, nationality, or beliefs.
2. The Editor ensures a fair, confidential double-blind peer review process.
3. Manuscripts remain confidential before publication. Reviewers and editorial board members must not discuss them with third parties. If necessary, reviewer evaluations may be shared between reviewers by the Editor for clarification.
4. The Editor ensures journal quality, including corrections and retractions when necessary.
5. The Editor prevents conflicts of interest and has full authority in reviewer assignments and publication decisions.

Reviewer Responsibilities

1. Reviewers must disclose any conflicts of interest regarding the research, authors, or funding sources. Reviews must be objective.
2. Reviewers must maintain confidentiality and report any copyright infringement or plagiarism to the Editor.
3. Reviewers who feel unqualified to evaluate a manuscript or unable to complete their evaluation on time should notify the Editor and withdraw.

Author Responsibilities

1. All authors must have made significant contributions to the manuscript in terms of conceptualization, design, data collection and interpretation, data analysis, or research and writing. All co-authors must approve the final version and share responsibility for its content.
2. Authors must ensure that all images comply with copyright regulations or obtain necessary permissions. The journal reserves the right to retract or restrict access to articles with unresolved copyright or ethical issues. Any such actions will follow COPE guidelines.
3. The corresponding author is responsible for journal communication, revisions, post-publication inquiries, and compliance with the journal's ethical and copyright policies. Changes to authorship after submission will not be considered.

Revision Process

If revisions are requested, the review reports are sent to the authors. The authors must make necessary revisions promptly, highlighting them for clarity, and submit the updated manuscript to the Editors.

Turkish Language Editing: Turkish manuscripts passing peer review are reviewed by the Turkish Language Editor, who may request corrections.

Foreign Language Editing: English manuscripts passing peer review are reviewed by the English Language Editor, who may request corrections.

Typesetting, Layout, and Proofreading Process

Approved manuscripts undergo typesetting and layout formatting, followed by a final proofreading before final publication.

DOI Assignment

Digital Object Identifier (DOI) is a unique identifier that provides a permanent link to the official and original version of an electronically published article. The Turkish Journal of Archaeological Sciences assigns DOI numbers to all accepted scientific articles at the end of the publication process, ensuring the article's official recording in the digital environment.

Arkeoloji Bilimleri Dergisi Yayın Etiği ve Yayın Politikası

Yayın Etiği

Arkeoloji Bilimleri Dergisi, yürütülen tüm süreçlerde; Yazar, Hakem, Editör, Yayıncı ve Okuyucu sorumlulukları bağlamında yayın etiğine ilişkin uluslararası bir standart olarak kabul gören *Committee on Publication Ethics* (COPE) politikalarını benimsemekte ve yönergelerini takip etmektedir.

Editörler için: Editörler kurulunda yer alan araştırmacıların göndermiş olduğu makalelerle ilgili olarak makale hakem sürecindeyken makale sahibi editörlerin editör rolleri askıya alınır ve hakem sürecini görmemeleri sağlanır, böylece çift taraflı kör hakemlik korunur.

Hakemler için: Arkeoloji Bilimleri Dergisi, önyargısız ve en iyi etik standartlara göre çift taraflı kör hakem değerlendirme sistemi işletir ve COPE'nin Akran Hakemleri için Etik İlkelerinde belirtilen akran hakemlerine yönelik kılavuzunu dikkate alır. Hakemlerin, incelemelerini kendilerine ayrılan süre içinde tamamlamaları beklenir. Hakemlerimizin gizliliğine saygı duyuyor, yazarların ve hakemlerin de aynı gizliliğe uymasını bekliyoruz. Hakemlerin önyargısız ve saygılı bir dil kullanarak rapor vermeleri beklenir. Agresif dil veya yazarlar hakkında kişisel görüşler içeren yorumlar dikkate alınmaz. Bir hakem, gönderiyi incelemeye başlamadan önce varsa konuya istinaden veya olası herhangi bir çıkar çatışması hakkında editörleri bilgilendirmelidir.

Yazarlar için: Arkeoloji Bilimleri Dergisi, bilim dünyasına özgün çalışmalar sunmayı amaçlamaktadır. Makaleler özgün bilimsel araştırma olmalıdır. Dergiye çalışmalarını gönderen yazar(-lar) söz konusu yazının daha önce başka bir yerde yayımlanmadığını ya da yayımlanmak üzere bir başka yere gönderilmemiş olduğunu kabul etmiş sayılırlar. Yazarlar, araştırma ve yayın etiğine uyduklarını kabul ederler. Yazar/lar etik izin gerektiren çalışmalar için Etik Kurul İzni sunmalıdır. Yazar/lar araştırma sürecinde araştırmaları için mali destek almışlarsa bu desteği makale metninde belirtmelidir. Yayın sonrası hata tespit edilmesi durumunda yazar/lar, hatalı makaleyi geri çekmek ve düzeltmekle yükümlüdür. Dergi ilkelerine uymayan makaleler dergiye kabul edilmezler. Ön değerlendirme ve intihal denetimini başarıyla geçen makaleler hakem değerlendirme süreci için en az iki hakeme gönderilir.

Telif Hakkı

Arkeoloji Bilimleri Dergisi'nde yayımlanan tüm özgün makaleler, Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 International (CC BY-NC 4.0) lisansına tabidir. Bu lisans ile taraflar, Arkeoloji Bilimleri Dergisi'nde yayımlanan tüm makaleleri ve görselleri; atıfta bulunarak dağıtabilir, kopyalayabilir, üzerine çalışma yapabilir, yine sahibine atıfta bulunarak türevi çalışmalar yapabilir. Arkeoloji Bilimleri Dergisi tarafından yayınlanan makalelerin telif hakları CC BY-NC 4.0 lisansı kapsamında yazarlara aittir. Yayımlanan tüm telif hakları yazarın/yazarların sorumluluğundadır. Dergide yayınlamayı kabul ederek, yazarlar bu telif hakkı şartlarına uymayı da kabul ederler. Dergide yayımlanan eserlerin sorumluluğu yazarlarına aittir. Yazarların yayımlanmış olan makalelerine ait PDF dosyaları, kendi kurumsal arşivleri ile başka makale platformlarında ve sosyal medya hesaplarında açık erişim politikası gereği paylaşılabilir. Arkeoloji Bilimleri Dergisi hiçbir çıkar gözetmez.

İntihal

Arkeoloji Bilimleri Dergisi, intihal tespit yazılımı (*iThenticate* veya benzeri) kullanarak metinleri kontrol etme hakkını saklı tutar. İntihal, başkalarına ait çalışmaların (fikirlerin, verilerin, kelimelerin, görüntülerin vb. her türlü medyatik formun) kaynak göstermeden veya gerekli olduğunda izin veya onay alınmadan kullanılmasıdır. Bu tanım çerçevesinde yazar(lar)ın gerekli referanslar veya izinler olmadan kendi çalışmalarını yeniden üretmeleri, kendinden kendine intihali içerir. İntihal materyali içeren gönderiler otomatik olarak reddedilecektir. Yayımlanmış ise yayımlandıktan sonra dahi, ilgili eyleme karar verilerek COPE'nin Akran Hakemleri için Etik İlkelerine göre sürdürülür.

Makale Geri Çekme Politikası

Bünyesinde özgün makalelere yer veren Arkeoloji Bilimleri Dergisi yayın yönetimi, yayın politikası gereği henüz değerlendirme aşamasında veya dergide yayımlanmış bir makaleye dair etik olmayan bir durum şüphesinin oluşması veya telif hakkı ihlali halinde, söz konusu çalışma hakkında incelemelerde bulunabilir. Yapılan incelemeler sonucunda bu amaçla değerlendirilen makale için COPE'nin makale geri çekme süreçleri uygulanır.

Eğer dergi editörleriyle iletişime geçen çalışma sahibinin kendisinden henüz yayımlanmış, hakem sürecinden geçerek kabul edilmiş ya da değerlendirme aşamasındaki çalışmalarıyla ilgili bir geri çekme talebi gelirse Arkeoloji Bilimleri Dergisi Yayın Kurulu bunu ivedilikle işleme alır. Bu işlemin yapılabilmesi için yazar(lar)ın geri çekme isteklerini kaleme aldıkları bir belge hazırlayıp her bir yazarın ıslak imzasıyla imzalayarak Arkeoloji Bilimleri Dergisi e-posta adresine (editor@arkeolojibilimleridergisi.org) iletmesi gereklidir. Bu süreç COPE'nin Akran Hakemleri için Etik İlkelerine göre sürdürülür. Arkeoloji Bilimleri Dergisi Yayın Kurulu, başvuruyu inceleyip karar vermeden önce yazarların çalışmasını başka bir dergiye yayınlanmak üzere göndermesini katıyetle etik bir davranış olarak kabul görmez.

Finansman

Yayında sunulan çalışmanın tamamlanması için alınan fon ve benzeri araştırma desteği, uygun olduğunda hibe numaraları ve/veya bilimsel proje numaraları da dahil olmak üzere beyan edilmelidir. Arkeoloji Bilimleri Dergisi'nde uygulanan yayın süreçleri, bilginin tarafsız ve saygın bir şekilde gelişimine ve dağıtımına temel oluşturmaktadır. Hakemli çalışmalar bilimsel yöntemi somutlaştıran ve destekleyen çalışmalardır. Bu noktada sürecin bütün paydaşlarının—yazarlar, okuyucular ve araştırmacılar, yayıncı, hakemler ve editörler—etik ilkelere yönelik standartlara uyması önem taşımaktadır. Makalelerde cinsiyetçi, ırkçı veya kültürel ayırım yapmayan, kapsayıcı bir dil kullanılmalıdır (“insanoğlu” yerine “insan”; “bilim adamı” yerine “bilim insanı” gibi). Arkeoloji Bilimleri Dergisi yayın etiği kapsamında tüm paydaşların bu etik sorumlulukları taşımasını beklenmektedir. Burada belirtilen etik görev ve sorumluluklar, *Committee on Publication Ethics* (COPE) tarafından açık erişimli olarak yayınlanan rehberler ve politikalar dikkate alınarak hazırlanmıştır. Bkz.: COPE İş Akış Diyagramları.

Kişisel Verilerin Korunması

Arkeoloji Bilimleri Dergisi'nde değerlendirilen çalışmalarda gerçek kişilere ait kişisel veriler Kişisel Verilerin Korunması Hakkında Kanun kapsamında koruma altındadır. Yazara ait hiçbir bilgi üçüncü kişi ve kurumlarla paylaşılmaz.

Turkish Journal of Archaeological Sciences Publication Ethics and Policies

Publication Ethics

The Turkish Journal of Archaeological Sciences adheres to the ethical standards set by the Committee on Publication Ethics (COPE), ensuring integrity in all aspects of the publication process for authors, reviewers, editors, publishers, and readers. The journal follows COPE guidelines to uphold ethical publishing practices.

For Editors: If a member of the editorial board submits an article to the journal, their editorial role is suspended during the peer review process to prevent any access to or influence over the review. This measure safeguards the integrity of the double-blind peer review system.

For Reviewers: The Turkish Journal of Archaeological Sciences employs an unbiased and ethical double-blind peer review system in accordance with COPE's Ethical Guidelines for Peer Reviewers. Reviewers are expected to complete their assessments within the assigned timeframe. The journal maintains the confidentiality of reviewers and expects both authors and reviewers to do the same. Reviewers must provide objective and respectful evaluations. Comments containing aggressive language or personal opinions about the authors will not be considered. Before commencing a review, reviewers must disclose any potential conflicts of interest to the editors.

For Authors: The Turkish Journal of Archaeological Sciences aims to contribute original research to the scientific community. Submitted manuscripts must be original and based on scientific research. By submitting a manuscript to the journal, authors confirm that the work has not been published elsewhere and is not under consideration for publication in another journal. Authors must comply with research and publication ethics. If the research requires ethical approval, authors must provide an Ethics Committee Approval. If financial support was received for the research, authors must declare this in the manuscript. Authors are responsible for correcting any errors discovered post-publication. Manuscripts that do not adhere to the journal's ethical principles will be rejected. Following a preliminary evaluation and plagiarism check, manuscripts undergo peer review by at least two independent reviewers.

Copyright Policy

All original articles published in the Turkish Journal of Archaeological Sciences are licensed under a Creative Commons Attribution-Non-commercial 4.0 International (*CC BY-NC 4.0*) license. This permits the distribution, reproduction, and modification of articles and visuals, provided proper attribution is given to the original source. Copyright remains with the authors under the *CC BY-NC 4.0* license. Authors may share PDF versions of their published articles in institutional repositories, academic platforms, and social media, per the journal's open-access policy. The Turkish Journal of Archaeological Sciences does not derive financial benefits from published works.

Plagiarism Policy

The Turkish Journal of Archaeological Sciences reserves the right to check submitted manuscripts using plagiarism detection software (*iThenticate* or similar). Plagiarism includes the use of another's work—whether ideas, data, text, images, or other media—without proper citation or required permission. This also applies to self-plagiarism, where authors reuse their own previously published material without appropriate citation. Manuscripts found to contain plagiarism will be rejected. If plagiarism is identified post-publication, corrective measures will be taken under COPE's Ethical Guidelines for Peer Reviewers

Article Retraction Policy

The Turkish Journal of Archaeological Sciences is committed to academic integrity and will investigate ethical concerns regarding submitted or published articles. If ethical violations or copyright infringements are suspected, the journal will initiate a review process and follow COPE's retraction procedures as necessary.

If an author wishes to withdraw their manuscript after submission, acceptance, or publication, the Editorial Board will process the request promptly. Authors must submit a signed withdrawal request, endorsed by all co-authors, to the journal's official email address (editor@arkeoloji-bilimleridergisi.org). Manuscripts must not be submitted to another journal before receiving formal withdrawal confirmation, as this is considered unethical.

Funding Disclosure

If the research was supported by a grant or other financial resources, authors must disclose this in the manuscript, including relevant grant numbers and project identifiers where applicable.

Ethical Standards and Responsibilities

The Turkish Journal of Archaeological Sciences aims to support the objective and reputable dissemination of knowledge. Peer-reviewed publications represent the application of scientific

methodology, and all stakeholders—authors, readers, researchers, publishers, reviewers, and editors—must adhere to ethical standards. Manuscripts should use inclusive language that is free from bias based on sex, race or ethnicity, etc. (e.g., “he or she” or “his/her/their” instead of “he” or “his”) and avoid terms that imply stereotypes (e.g., “humankind” instead of “mankind”). The ethical duties and responsibilities outlined herein align with open-access policies and the Committee on Publication Ethics (COPE) guidelines.

Protection of Personal Data

Personal data of individuals involved in research published in the Turkish Journal of Archaeological Sciences is protected under the *Law on the Protection of Personal Data*. No personal information of authors will be shared with third parties or external institutions.

Makale Gönderimi ve Yazım Kılavuzu

** Please see below for English*

Makale Kabul Kriterleri

Makalelerin konu aldığı çalışmalar, Arkeoloji Bilimleri Dergisi'nin amaçları ve kapsamı ile uyumlu olmalıdır (bkz.: Amaç ve Kapsam). Buna göre yayım önceliği, makalelerin arkeolojik yorumlamaya katkı sağlayan yeni anlayışlar, disiplinler arası yaklaşımlar, yeni metot ve kuram önerileri ile analiz sonuçlarındadır.

Makaleler Türkçe veya İngilizce olarak yazılmalıdır. Makalelerin yayın diline çevirisi yazar(lar)ın sorumluluğundadır. Eğer yazar(lar) makale dilinde akıcı değilse, metin gönderilmeden önce anadili Türkçe ya da İngilizce olan kişilerce kontrol edilmelidir.

Yazarın Türkçesi veya İngilizcesi akıcı değilse, özet ve anahtar kelimelerin Türkçe veya İngilizce çevirisi editör kurulu tarafından üstlenilebilir.

Her makale, 4000-10.000 sözcük arasında olmalıdır. Metne, 200 kelimeyi aşmayacak uzunlukta Türkçe ve İngilizce yazılmış özet ve beş anahtar kelime eklenmelidir. Özete referans eklenmemelidir.

Metin, figürler ve diğer dosyalar e-posta veya wetransfer yoluyla archaeologicalsciences@gmail.com adresine gönderilmelidir.

Makale Kontrol Listesi

Lütfen makalenizin aşağıdaki bilgileri içerdiğinden emin olun:

- Yazarlar (yazarların adı-soyadı ve iletişim bilgileri buradaki sırayla makale başlığının hemen altında paylaşılmalıdır)
- Çalışılan kurum (varsa)
- E-mail adresi
- ORCID ID

Makalenin içermesi gerekenler:

- Başlık
- Özet (Türkçe ve İngilizce)
- Anahtar kelimeler (Türkçe ve İngilizce)
- Metin
- Kaynakça
- Şekiller, tablolar, vb.
- Ekler (varsa)

Yazım Kuralları

Metin ve Başlıkların Yazımı

- Times New Roman karakterinde yazılan metin 12 punto büyüklüğünde, iki yana yaslı ve tek satır aralıklı yazılmalıdır. Makale Word formatında gönderilmelidir.
- Yabancı ve eski dillerdeki kelimeler italik olmalıdır.
- Ana başlık 14 punto ve bold; sırasıyla alt başlık 12 punto ve bold; bir alt başlık ise 12 punto ve italik yazılmalıdır.
- Başlıklar numaralandırılmamalı, altları çizilmemelidir.
- Başlık ve alt başlıklarda her kelimenin ilk harfi büyük olmalıdır.

Referans Yazımı

Ayrıca bkz.: Metin içi Atıflar ve Kaynakça Yazımı

- Referanslar metin içinde (Yazar, yıl, sayfa numarası) şeklinde verilmelidir.
- Metin içinde aynı parantezdeki çoklu referanslar alfabetik sıraya göre dizilmelidir.
- Referanslar için dipnot ve son not kullanımından kaçınılmalıdır. Bir konuda not düşme amacıyla gerektiği takdirde dipnot tercih edilmelidir.
- Dipnotlar Times New Roman karakterinde, 10 punto büyüklüğünde, iki yana yaslı, tek satır aralıklı yazılmalı ve her sayfa sonuna süreklilik izleyecek şekilde eklenmelidir.

Şekiller ve Tablolar

- Makalenin altına şekiller ve tablolar için bir başlık listesi eklenmelidir. Görsellerde gerektiği takdirde kaynak belirtilmelidir. Her şekil ve tabloya metin içerisinde gönderme yapılmalıdır (Şekil 1 veya Tablo 1).
- Görseller Word dokümanının içerisine yerleştirilmemeli, jpg veya tiff formatında, ayrı olarak gönderilmelidir.
- Görüntü çözünürlüğü basılması istenen boyutta ve 300 dpi'nin üzerinde olmalıdır.
- Görseller Photoshop ve benzeri programlar ile müdahale edilmeden olabildiğince ham haliyle gönderilmelidir.
- Excel'de hazırlanmış tablolar ve grafikler var ise mutlaka bunların PDF ve Excel dokümanları da gönderilmelidir.

Sayıların Yazımı

- MÖ ve MS kısaltmalarını harflerin arasına nokta koymadan kullanınız (örn.: M.Ö. yerine MÖ).
- “Bin yıl” ya da “bin yıl” yerine “... binyıl” kullanınız (örn.: MÖ 9. binyıl).
- “Yüzyıl”, “yüz yıl” ya da “yy” yerine “yüzyıl” kullanınız (örn.: MÖ 7. yüzyıl).
- Beş veya daha fazla basamaklı tarihler için sondan sayarak üçlü gruplara ayırmak suretiyle sayı gruplarının arasına nokta koyunuz (örn.: MÖ 10.500).
- Dört veya daha az basamaklı tarihlerde nokta kullanmayınız (örn.: MÖ 8700).
- 0-10 arasındaki sayıları rakamla değil yazıyla yazınız (örn.: “8 kez yenilenmiş taban” yerine “sekiz kez yenilenmiş taban”).

Noktalama ve İşaret Kullanımı

- Ara cümleleri lütfen iki çizgi ile ayırınız (—). Çizgi öncesi ve sonrasında boşluk bırakmayınız.
- Sayfa numaraları, tarih ve yer aralıklarını lütfen tek çizgi (-) ile ayırınız: 1989-2006; İstanbul-Kütahya.

Kısaltmaların Yazımı

- Sık kullanılan bazı kısaltmalar için bkz.:

Yaklaşık:	yak.	Circa:	ca.
Bakınız:	bkz.	Kalibre:	kal.
Örneğin:	örn.	ve diğerleri:	vd.

Özel Fontlar

- Makalede özel bir font kullanıldıysa (Yunanca, Arapça, hiyeroglif vb.) bu font ve orijinal metnin PDF versiyonu da gönderilen dosyalar içerisine eklenmelidir.

Metin içi Atıflar ve Kaynakça Yazımı

- Her makale, metin içinde atıfta bulunulan çalışmalardan oluşan ve “Kaynakça” başlığı altında düzenlenmiş bir referans listesi içermelidir.
- Metinde atıfta bulunulan tüm çalışmalar “Kaynakça” başlığı altında listelenmelidir.
- Eğer mevcutsa, dergi makaleleri için mutlaka DOI numarası eklenmelidir.
- Metin içi atıf ve kaynakça yazımında APA 7 kuralları geçerlidir:
 - o <https://apastyle.apa.org/style-grammar-guidelines/citations>
 - o <https://apastyle.apa.org/style-grammar-guidelines/references>

Teşekkürler

Varsa teşekkür edilecek kişi ve kurumlar, ana metnin hemen arkasında, Kaynakça’dan önce, Teşekkürler başlığı altında verilmelidir.

Ekler

Arkeoloji Bilimleri Dergisi çalışmayı destekleyici veri setleri, tablo ve şekilleri ek materyal olarak kabul etmektedir. Lütfen çalışmanızı destekleyici ekleri XLSX (veri setleri ve tablolar için), veya Word (şekil ve görseller için) formatında gönderiniz.

Article Submission and Author Guidelines

Article Acceptance Criteria

Submitted articles must fall within the aims and scope of the Turkish Journal of Archaeological Sciences (see: Aims and Scope). Priority in publication is given to articles that contribute new insights to archaeological interpretation, present interdisciplinary approaches, propose new methods and theories, and report analytical results.

Articles must be written in Turkish or English. The author(s) are responsible for translating the manuscript into the language of publication. If the author(s) are not fluent in the manuscript's language, the text should be reviewed by a native speaker of Turkish or English before submission.

If the author(s) are not fluent in Turkish or English, the editorial board may undertake the translation of the abstract and keywords into Turkish or English.

Each article should be between 4,000 and 10,000 words. The manuscript must include an abstract in both Turkish and English, not exceeding 200 words, and five keywords. The abstract should not include references.

The text, figures, and other files should be submitted via e-mail or WeTransfer to:
archaeologicalsciences@gmail.com

Article Checklist

Please ensure your manuscript includes the following information:

- Authors (the authors' full names and contact details should be provided in this order directly below the article title)
- Affiliation (if applicable)
- E-mail address
- ORCID ID

The manuscript must include the following components:

- Title
- Abstract (in Turkish and English)
- Keywords (in Turkish and English)
- Main text
- References
- Figures, tables, etc.
- Supplementary materials (if any)

Formatting Guidelines

Text and Headings

- The text must be written in Times New Roman, 12-point font, justified alignment, and single-line spacing. The article must be submitted in Word format.
- Words in foreign and ancient languages should be written in italics.
- The main title should be 14-point and in bold; subheadings should be 12-point and in bold; lower-level subheadings should be 12-point and italic.
- Headings should not be numbered or underlined.
- The first letter of each word in titles and subtitles should be capitalized.

Referencing Guidelines

See also: In-Text Citations and Reference List Formatting

- References must be cited in the text using the following format (Author, year, page number).
- Multiple references within the same parentheses should be listed in alphabetical order.
- The use of footnotes and endnotes for references should be avoided. If necessary, footnotes may be used for explanatory notes.
- Footnotes must be written in Times New Roman, 10-point font, justified alignment, and single-line spacing, and should be added at the bottom of each page, numbered continuously.

Figures and Tables

- A list of figure and table captions must be included at the end of the article. Sources for images should be cited when necessary. Each figure and table must be referenced in the text (e.g., Figure 1 or Table 1).
- Images must not be embedded in the Word document; they should be submitted separately in JPG or TIFF format.
- Image resolution must be at least 300 dpi at the intended print size.
- Images should be submitted in their original, unaltered form, without manipulation in Photoshop or similar software whenever possible.
- If tables or graphs have been prepared in Excel, both the PDF and the original Excel files must also be submitted.

Writing of Numbers

- Please use the abbreviation BCE without periods (e.g., BCE, not B.C.E.).
- Please use "... millennium" rather than variations such as "thousand years" (e.g., 9th millennium BCE).
- Please use "century" instead of other abbreviations (e.g., 7th century BCE).
- For dates with five or more digits, please use a dot to separate groups of three digits counting from the right (e.g., 10.500 BCE).
- Please do not use a dot in dates with four or fewer digits (e.g., 8700 BCE).
- Please write out numbers between zero and ten in words rather than numerals (e.g., "eight renewed floors" instead of "8 renewed floors").

Punctuation and Use of Symbols

- Please prefer em dashes (—) for parenthetical sentences. Do not leave a space before or after the dash.
- Please use a hyphen (-) to separate page numbers, dates, and place ranges: 1989-2006; Istanbul-Kütahya.

Abbreviations

- Commonly used abbreviations:

Approximately:	approx.	Circa:	ca.
See:	see	Calibrated:	cal.
For example:	e.g.	And others:	et al.

Special Fonts

If a special font has been used in the article (Greek, Arabic, hieroglyphic, etc.), the font file and a PDF of the original text must also be included among the submitted files.

In-Text Citations and Reference List Formatting

- Each article must include a reference list under the heading “References,” consisting only of works cited in the text.
- All works cited in the text must be listed under the “References” heading.
- Where available, a DOI number must be included for journal articles.
- APA 7 guidelines apply to both in-text citations and the reference list:
 - o <https://apastyle.apa.org/style-grammar-guidelines/citations>
 - o <https://apastyle.apa.org/style-grammar-guidelines/references>

Acknowledgements

If applicable, individuals and institutions to be acknowledged should be listed immediately after the main text and before the References under the heading “Acknowledgements.”

Supplementary Materials

We accept supporting datasets, tables, and figures as supplementary materials. Please submit supplementary materials in XLSX format for datasets and tables, or in Word format for figures and images.